

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

' t is nie omda'je nen keun gemist hêdt , da jun gewèire nie è-deugt ,

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 680 lezers

Beste abonnee

Bezoek de Hopast van het Neerhof in groep ! Alle info op de webstek!

't Neerhof

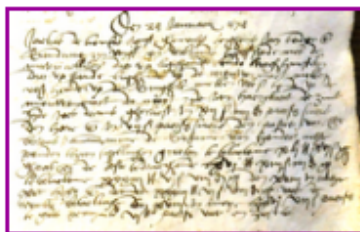

Lees de geschiedenis van Poperinghe

Dank zij de goede zorgen van **Jean Boidin** is het DiMP op de website van 't Neerhof weer aangegroeid en loopt het nu tot **1578**.

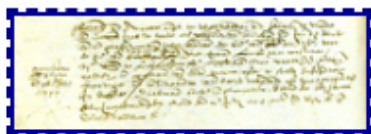
<https://tneerhofvzw.be/>

Jaar 1575

Halmen

95 pagina's verkopen

Jaar 1575

Renten

95 pagina's contracten, schuldbekentenissen, leningen, enzovoort

Jaar 1576

1575 is het jaar dat de kalender aangepast werd. Door dat we naar de Gregoriaanse kalender gingen, werd dit het kortste jaar ooit.

Het was ook een jaar met een grote storm, met heel wat omgevallen bomen en de oorlog met de geuzen blijft voortduren.

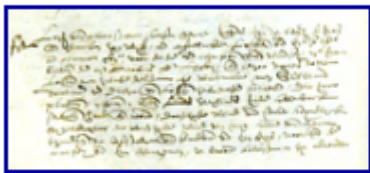
Ook in Poperinghe dient met neen verweer tegen dit geboefte te organiseren. En in Vocvrye vindt er een grote houtkap plaats.

Jaar 1576

Halmen

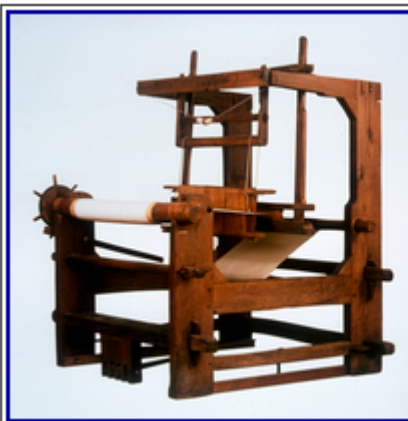
115 pagina's verkopen

Jaar 1576

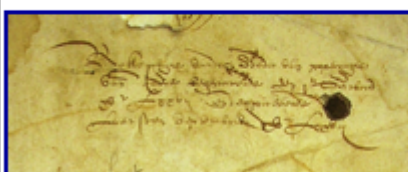
Renten

73 pagina's contracten, schuldbekentenissen, leningen, enzovoort

Jaar 1577

Het jaar 1577 zal bekend blijven voor het eeuwig edict, waarbij zowat iedereen tegen de Spanjarden is. Dat neemt niet weg dat den lepen Don Juan als gouverneur benoemd wordt. Hij veroverd onder andere met een list de citadel van Namen. De proost Doresmieulc overlijdt dit jaar. het zal tot 1578 duren vooraleer men een nieuwe proost krijgt; Persenville. Ook de abt Gerard d'Harmericourt overlijdt dit jaar en voor de rest is het druk te Poperinghe.

Jaar 1577

De stadsrekening

De oudste stadsrekening die we hebben te Poperinghe volledig uitgetypt

	Jaar 1577 Halmen 137 pagina's verkopenen van gronden, huizen en weet ik al!
	Jaar 1578 Voor dit jaar onthouden we vooral de opkomst van Delamotte en zijn Malcontenten. de lichtgeraakte man van Sint Omaars zorgt er in zijn ééntje voor dat onze streek zijn katholiek karakter behoudt. Hij ligt aan de basis van het verdrag van Atrecht.
	Jaar 1578 Prognosticatie Nicolays Bazelius - die op de hoek van de Ieperstraat en het Gouden hoofdstraatje woonde - doet zijn donkere voorspellingen en dit op basis van de GHYBE.

Met dank aan Jean Boidin -

MAART - djoos utendoale, uut 't lied van myn dorp"

Sint Jozef mê zyn hoamer
sloat 't winterwere weg!
E slag olhier, ê klop oldoar,
ê moartsche-byze blust zyn vier!
't Ê lukt nie ossan, zeg !

De doagen zyn ol langer,
de poasbloem'n bloeien nu.
Ol ist 't da'j dikkers zonne ziet
resschiert je toch te verre nier
zonder ê pardessus!

Nu stoat 'n Vis in 'n horoskoop
en 't Ram doe were mei !
Je ziet an 't vliegen van de duven
dat 't algliet geen winter koste bliven!
't Is were biekans mei !

PROVEN

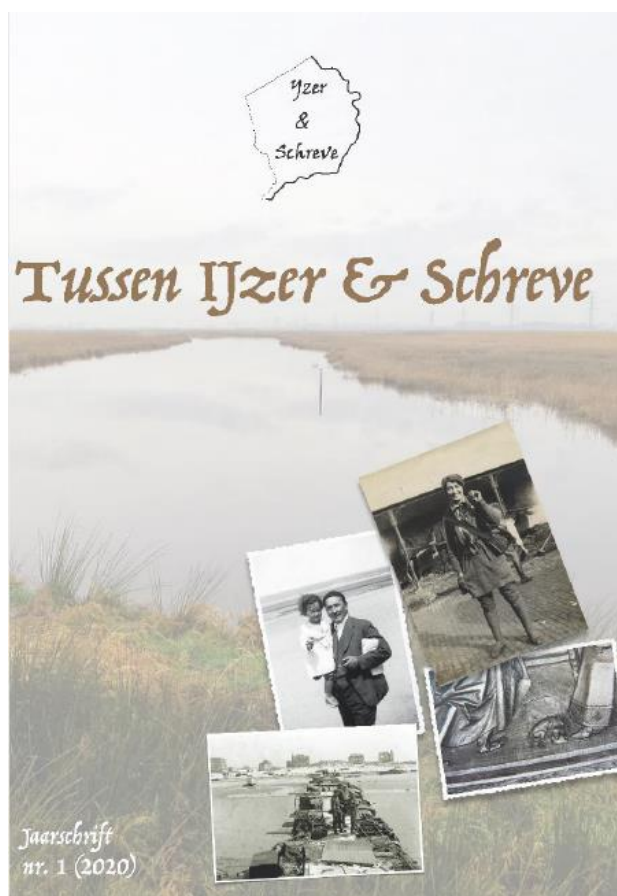
VOOR HET LAATST OP EIGEN BENEN

Wat gebeurde er hier allemaal
in de zestiger en zeventiger jaren van vorige eeuw
Een historische schets van deze periode
Genoteerd door Ivan Top

Kostprijs 20€ cash of storting
BE 66 3850 0567 2543 ref boek
Afhalen bij Ivan Top Obterrestraat 65
8972 Proven

Ook te koop in
SAKO
Obterrestraat 10
8972 Proven

Beste mensen van de Westhoek, Beste vrienden van Clio,

Verheugd en met een snuife ingehouden trots kondigen wij het verschijnen aan van het eerste Jaarschrift van Tussen IJzer & Schreve. Verheugd, omdat alles tijdig goed is gekomen en fier omdat we op veel bemoedigende medewerking mochten rekenen uit de (voorlopig) vier gemeenten van de noordelijke Westhoek en tevens omdat we een ruime variatie aan bijdragen kunnen aanbieden.

Er is echt wel nood aan een regionale historische vereniging die lezingen en artikels aanbiedt over nieuwe zaken aan een breed publiek.

We streven ernaar complementair te zijn met de bestaande culturele verenigingen en we hopen dat ook zij op hun beurt onze werking zullen steunen.

De bestaande bestuurs- en redactionele ploeg is nog klein. Mensen met interesse zullen we met open armen ontvangen. Wie tips heeft voor onderwerpen, mag die ons gezwind bezorgen.

- ✓ Op het secretariaat bij Kries Priem : ijzerschreve@gmail.com
- ✓ Op dat e-mailadres kunt u ook intekenen op de maandelijkse regionale Historische Kalender.
- ✓ U kunt ook op de redactie terecht bij Luc Vanacker : ljavanacker@yahoo.com

We hadden graag ons eerste Jaarschrift (128 blz. A4) voorgesteld op de eerste lezing in februari, maar dit kan uitzonderlijk dus niet. We hopen de lezingen na de zomer te kunnen hervatten.

Tussen IJzer & Schreve is een feitelijke vereniging. Iedereen kan lid worden door 25 euro over te schrijven op BE61 1030 7113 4717 van Tussen IJzer en Schreve. Daarvoor krijgt u gratis toegang tot (in normale omstandigheden) vier lezingen en ontvangt u het jaarschrift. Verzending van het jaarschrift in België is daarbij inbegrepen.

Inhoud Tussen IJzer & Schreve : Jaarschrift nr. 1 (2020)

In memoriam Guido Mahieu (Geert Vanthuyne)

Lady Dorothe Feilding (Patrick Vanleene)

De cellenbroeders in Veurne, samenvatting lezing Jan Van Acker

Ten Duinen of Ter Duinen?

Twee preekstoelen, twee verhalen (Jozef Ameeuw)

Hugo Ryckeboer en het Frans-Vlaams (Luc Vanacker)

Dossier Operatie Dynamo (Guido Mahieu, Jacques Beun en Luc Vanacker)

Kroniek van een verloren overwinning

De vier pieren van De Panne

De *Halt-Befehle* tijdens de Westfeldzug

De Schemeroorlog

Het Marinekorps en onze vissers tijdens Operatie Dynamo

De verliezen

De *Dunkirk Veterans Organisation*

Remembrance Sunday & Jour du Souvenir

Dunkirk : een film

Het bloedbad van Ekelsbeke

Het drama van *le Cochon Noir*

Lord Gort

Generaal Charles de Gaulle en Duinkerke 1940

De tempeliers in de Lage Landen, boek van Jan Hosten

De Zwarte Dood en losstaande kerktorens, boek '1349' van Joren Vermeersch

De Caesarsboom te Lo, boek 'Wat bomen ons vertellen' van Valerie Trouet

Kort genoteerd. Archeologische vondsten in de noordelijke Westhoek

Honderd jaar IJzerbedevaart, een oude prentkaart

Willem Elsschot en de Westhoek, n.a.v. zijn 60 jaar overlijden (Luc Vanacker)

Bernard van Orley en Veurne: welles-nietes (Jan Van Acker)

De Lattenknievers – Mark Adriaen

Mark Adriaen is al zijn hele leven bezig met het erfgoed van Poperinghe - van de Westhoek en van het Gentse.

Samen met zijn broers Johan en Luc publiceerde hij verschillende jaargangen van 't Bascootje – een familietijdschrift en samen met hen onderzocht hij de Poperingse tabakindustrie en geschiedenis en bouwde hij hierrond een prachtige tentoonstelling en zij gaven over dit thema een interessante en 'dikke' brochure uit.

Iets wat ze ook al gedaan hadden rond het hoppethema.

Hij hield ook in Gent – in de Guislain – tentoonstellingen onder andere rond het tuiniersmateriaal en hij houdt zich aldaar ook bezig met de erfgoedwerking.

Kortom een leven in teken van het erfgoed, hem met de paplepel ingegeven.

Het volgende artikel over de lattenknievers, van zijn hand, verscheen eerst in het tijdschrift 'Van dingen en mensen' in de jaargang 2004 en we zijn 'preus' dat we dit hier nu in Doos Gazette kunnen presenteren.

FOTO VAN HET LATTENKLIEVERSBERDRIJF DAVID TE POPERINGE IN 1903

Mark ADRIAEN

Het lattenkliersberoep is één van de traditionele ambachten die na de tweede wereldoorlog verdwenen. Terwijl vroegere beroepen als klompenmaker, mandenmaker, dorser en vlaszwingelaar nog steeds gedemonstreerd worden op folkloremarkten, is zelfs de vaardigheid van het latten klieven vrijwel volledig verdwenen. Gelukkig beschikken we nog over collecties met lattenkliersgereedschap. Ook deze foto is belangrijk erfgoed omdat de stiel er prachtig mee geïllustreerd wordt.

Plafondlatten

Stammen van eiken en sparren werden met hamer, wig en mes gekloven tot fijne latten van 80 tot 135 cm volgens de vraag. Het waren de plafonneerlatten die op de zolderingsbalken genageld werden. Ze moesten voldoende lang zijn om de afstand tussen drie balken te overbruggen. De latten waren 2,5 tot 3 cm breed en 3 tot 4 mm dik. Ze werden door de stukadoors met een geringe tussenruimte naast elkaar op de balken genageld, en met plakwerk bestreken. Doordat het plak in de ruimte tussen de latten zich bij droging opspande, was er een goede hechting van het pleisterwerk op de latjes.

Deze techniek werd ook toegepast bij het plaatsen van vakwerkwanden in herenhuizen. In feite was dit een voortzetting van het houtvlechtwerk bij de vroegere vakwerkbouw in onze streken. Hiervoor werden takken gebruikt die door de houthakkers gespleten werden.

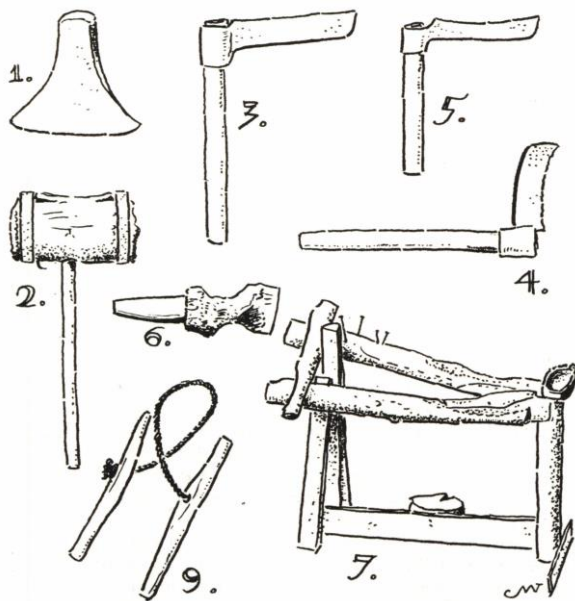

Binnenkant van een muur in vakwerk in het kasteel *De Meidoorns* te Gentbrugge, bouwjaar 1888. De plafondlatjes zijn in sparrenhout.

Lattenklievers in Sint-Joris-ten-Distel

In Sint-Joris-ten-Distel begon men in 1861 met lattenklieven. De gebroeders De Kuyper van Sint-Joris-ten-Distel zouden er de stiel “uitgevonden” hebben. Het waren de broers Henri Lemahieu (1857-1914) en Isidoor Lemahieu (1866-1921) die er het splijten van latten op grote schaal aanpakten in 1888. Henri en Isidoor Lemahieu waren afkomstig van Langemark, waar hun vader Charles een houthandel had. Charles Lemahieu was geboren te Vlamertinge, waar hij ook reeds in de houthandel zat. Hij vervaardigde er hoppepersen voor de hoppestaakvelden in de streek van Poperinge. De broers Lemahieu richtten na hun huwelijk elk een eigen houtbedrijf op, Henri te Beernem en Isidoor te Sint-Joris-ten-Distel. Isidoor Lemahieu had een grote stoomzagerij aan het kanaal Gent-Brugge. Er werd sparhout gebruikt uit de omringende bossen van het Bulskampveld, maar door de sterk stijgende vraag werd er vanaf 1889 ook zeer veel noords sparhout ingevoerd vanuit Rusland. De te bewerken boomstammen werden in vloten van de Gentse haven naar de zagerij getrokken, maar ook per spoor vervoerd. Aan het station van Beernem werden ze met wagens afgehaald. Beide broers Lemahieu hadden vele tientallen lattenklievers die voor hen in “lattenkoten” plafondlatten vervaardigden met op maat gezaagde boomstammen die de Lemahieu's vanuit hun zagerijen leverden. Naderhand werden te Sint-Joris-ten-Distel gelijkaardige bedrijven opgericht door Frederic Musschoot, Carolus Cornelis, Theofiel De Gersem en de coöperatieve De Voorzorg van pastoor Delorge. In het begin van de 20^e eeuw kwam meer dan driekwart van de plaatselijke arbeidersbevolking in Sint-Joris-ten-Distel aan de kost met deze stiel, die weinig inrichting vergde. Een bok of stelling met twee dwarsliggers, een krulmes, een latmes en een houten hamer waren het basisgereedschap voor dit beroep. Sint-Joris-ten-Distel werd een begrip als lattenklieversdorp. In 1993 kreeg de plaatselijke kunstenaar Jan Claude Vanhaecke de opdracht een beeld te maken ter herinnering aan dit verdwenen beroep. Het werd een expressieve lattenkliever, gebakken in steengoed.

Lattenklieversalaam, St.-Joris-ten-Distel.

1. Grote wegge (Bokrijk, inventarisnr. B.67.639). ~ 2. Kliefhamer (B.67.640). ~ 3. Kliever (B.67.641). ~ 4. Krulder (B.67.643). ~ 5. Lattemes (B.67.642). ~ 6. Hamer (B.67.644). ~ 7. Lattespriet (B.67.646) met kloef (B.67.647). ~ 8. Zwingel (B.67.649).

Tekening door Jozef Weyns.

In september 1967 kon Jozef Weyns het gereedschap van lattenkliever Henri De Gersem uit Sint-Joris-ten-Distel verwerven voor het Openluchtmuseum te Bokrijk. Henri De Gersem was geboren op 7-09-1912 als zoon van lattenkliever Theofiel De Gersem, en was een van de laatste lattenklievers in Sint-Joris-ten-Distel.

De foto: lattenklievers te Poperinge in 1903

De foto van 23 op 16,5 cm is genomen op 9 november 1903 in het lattenklieversatelier David in de Duinkerkestraat te Poperinge. De datum werd door de fotograaf in het glazen cliché ingekrast ter hoogte van de deur. Dank zij mondelinge getuigenis kennen we de fotograaf: Achille Malbrancke. Hij was van 1890 tot 1909 beroepsfotograaf te Poperinge. Eerst woonde hij in de Bruggestraat 15. Later is hij verhuisd naar nummer 21. Hij noemde zich "Photographe – Deminateur" en "Lichttekenaar". Boven zijn deur hing er een houten uithangbord met zijn naam en beroep. In 1907 schrijft hij in een advertentie: "Op aanvraag begeef ik mij overal ten huize zonder verhooging van prijs".

Op de foto zien we aan de rechtermuur meerdere bundels afgewerkte latten recht staan. Aan deze gemetselde muur hangen twee spanzagen om de boomstammen op de gewenste maat te zagen. De lijst met de kostprijs van de vervaardigde latten volgens afmeting staat in drie kolommen ("K-M", "G-M" en "T-L") op een houten bord "Tarif des lattes" aan de wand in vakwerk achter de lattenklievers. Telkens is de lengte van de latten (van 0,90 tot 1,50 m), het aantal paar latten per bundel (54 tot 30) en de prijs (3 tot 9 fr.) vermeld. Aan deze wand met buitendeur, een enkel en een dubbel raam, hangen drie petroleumlampen. Er zijn drie werkbanken (lattenklieverspaarden) in gebruik. Ze bestaan zoals in Sint-Joris-ten-Distel uit drie rechte stammen waarop twee horizontale stammen in een scherpe hoek gemonteerd zijn. De horizontale stammen zijn op een derde van de lengte ingekapt en ze scharnieren schaarvormig in de hoek om het te verwerken hout vast te kunnen klemmen, zowel in verticale als in horizontale positie. Achter ieder paard staan de

half afgewerkte producten. Op de verharde aarden vloer ligt het houtafval van het klieven. Dit hout werd geleverd aan de plaatselijke broodbakkers.

Identificatie van de personen, van links naar rechts:

1. Emiel David, "Miel" genoemd.
2. Henri Verbieze, lattenklieversknecht. Hij was geboren te Poperinge op 11-03-1862 als zoon van koopman Fidèle Verbieze en Nathalie Messelyn. Hij woonde in de Pottestraat 64 te Poperinge. In 1931 woonde hij in de Roesbruggestraat 81 te Proven. In de kiezerslijst was hij ingeschreven als lattenkliever. Wellicht werkte hij in het lattenklieversbedrijf van Proper Pareyn te Proven.
3. Arthur David, "Tuur" genoemd.
4. Maurits Bonduelle, leerjongen lattenkliever, hij was 16 jaar.
5. Cyriel David, gehuwd met Georgine Beddeleem.

Deze personen demonstreren de diverse stappen van hun ambacht:

- Cyriel David (5) klieft een "bulle" (een op maat gezaagd stuk boomstam) in twee met kerfhamer en grote kliefbijl.
- Henri Verbieze (2) verkleint het "schier" (vierde deel van een bulle) met een groot kliefmes. Het hout staat recht geklemd in het paard.
- Maurits Bonduelle (4) verkleint verder met een kort kliefmes tot vierkante balkjes. Het balkje staat ook recht in zijn paard en rust op een houten blok.
- Arthur David (3) doet de eindafwerking en splijt de plafondlatten met een lattenmes. Hiervoor is het balkje horizontaal geklemd in zijn paard. Door te wrikken met het lattenmes splijt hij het hout in de richting van de houtnerven. Deze techniek gaf de beste kwaliteit van latten. Het alternatief was evenwijdig met de jaarringen splijten, wat makkelijker was, maar met het nadeel dat de latten buigzamer waren.
- Emiel David (1) verpakt de latten per 100 lopende meter.

Voor de werkzaamheden van Arthur David hebben we vergelijkingsmateriaal dank zij een recentere foto met lattenkliever Valère Ornelis uit Sint-Joristen-Distel. Hij is op een gelijkaardige manier aan het werk met het lattenmes. Enkel de houten kliefhamer wijkt af. Het paard werd in Sint-Joristen-Distel een "spriet" genoemd. Valère Ornelis schonk zijn gereedschap aan het Provinciaal Museum Bulskampveld te Beernem.

Foto met Valère Ornelis, catalogus Museum Bulskampveld te Beernem.

Dank zij hulp van vrienden-vorsers (Johan Adriaen, Christiaan Depoorter, Paul-Johan Desegher, Willy Tillie, Ivan Top en Henri Vandenberghe) konden 39 lattenklievers te Poperinge geïdentificeerd worden, zowel zelfstandigen als werknemers. Dit illustreert het economisch belang van de lattenklieverij te Poperinge van 1871 tot 1950.

1. Het lattenknieversbedrijf David te Poperinge

Emiel, Arthur en Cyriel David waren broers. Het was een familiebedrijf, opgericht door hun vader Amand David. Later gingen de broers elk hun eigen weg als lattenkniever, ook Maurits Bonduelle startte een eigen zaak als lattenkniever.

Amand David (°Poperinge 10-06-1840 +Poperinge 17-12-1901) was bij zijn huwelijk op 11 januari 1871 met Louise Philomène Meneboo (°Poperinge 10-05-1840) lattensplijter in de Casselstraat te Poperinge. Zijn ouders, Franciscus Martinus David (°Godewaarsvelde omstreeks 1798 +Poperinge 30-05-1865) en Rosalie Salomé (°Godewaarsvelde omstreeks 1800) waren herbergiers in de Casselstraat te Poperinge. Amand David was sinds 1869 lid van de Poperingse kruisbooggilde Sint-Joris. Op 2 januari 1873 woonden Amand (Amandus Romualdus) en Louise Philomène David-Meneboo nog in de Casselstraat, maar op 28 januari 1874 was Amand David lattensplijter in de Priesterstraat 3 (huidig huisnummer) te Poperinge, waar hij woonde tot aan zijn overlijden in 1901. In de bewoningsregisters van 1890-1900 is hij als “faiseur de lattes” en zijn echtgenote als “boutiquière” (winkelierster) vermeld in de Priesterstraat 44. Amand David werd er tevens herbergier en winkelier. De woning was in het begin van de Priesterstraat en aan de rechterkant. De woning paalde aan de herberg “Petit Paris” aan de hoek tussen de Gasthuisstraat en de Priesterstraat.

Het lattenknieversatelier was in de Duinkerkestraat te Poperinge, het latere magazijn Covemaeker, nu het appartementsgebouw “De plokker”. Het was een gebouwtje in vakwerk met “geblindeerde” vensters. Daar werd de foto van 9-11-1903 gemaakt.

Amand en Louise David-Meneboo hadden een kinderrijk gezin:

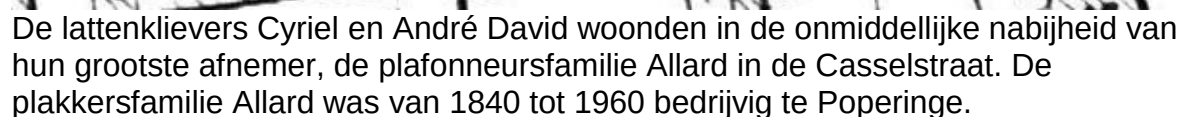
- Emilius Cornelius David (°Poperinge 26-09-1871), lattensplijter
- Helena Maria Cornelia David (°Poperinge 02-01-1873)
- Felicia Maria Cornelia David (°Poperinge 28-01-1874), kleermaakster
- Cyrillus Ludovicus David (°Poperinge 16-01-1875), lattensplijter
- Arthur Josephus David (°Poperinge 29-05-1876), lattensplijter
- Alphontius Cornelius David (°Poperinge 23-07-1877), kleermaker
- Eugenius Augustus David (°Poperinge 10-09-1878)
- Maria Ludovica David (°Poperinge 17-08-1880), kleermaakster
- Petrus Franciscus David (°Poperinge 02-07-1882 +Poperinge 02-08-1906), schrijver
- Emma Ludovica David (°Poperinge 01-07-1886)

Bij het overlijden van lattenkniever Amand David op 17 december 1901 woonden nog zes kinderen in: Arthur David-Beddeleem, Emile David-Deconinck, Félicité, Alphonse, Marie en Pierre David. De naaisters Felicie en Marie David bleven ongehuwd en bleven wonen in het ouderlijk huis. Na hun overlijden kwam de woning in eigendom van Valère David, zoon van lattenkniever Cyrille David.

Emiel David-Deconinck trouwde op 28 november 1905 met Sophia Maria Deceuninck. Ze gingen in café Boldershof in de Veurnestraat te Poperinge wonen. Er was een boltra en hij was er lattenkniever. Laatst woonde hij in het Sint-Michielsstraatje te Poperinge.

Cyriel David hield café De Concorde in de Casselstraat 53 te Poperinge, waar er een boltra op het gaaiherd was. Hij oefende zijn beroep als lattenkniever uit in het atelier in de Duinkerkestraat waar ook zijn vader werkzaam was. Hij huwde op 3 mei 1899 met Georgine Beddeleem. Cyriel David is vroeg gestorven. Hij stond in de kiezerslijst

Situering van de herberg De Concorde op de kadastrale Popp-kaart van Poperinge:

Arthur David huwde op 2 oktober 1907 met Helene Juliana Beddeleem, zus van Georgine, die met zijn broer getruwd was. Arthur David was lattenkliever in de Bruggestraat te Poperinge. Hij hield er tevens herberg "In de Ster", waar er een boltra was. Op de kiezerslijsten van 1920 en 1927 is hij nog vermeld als lattenkliever.

2. Het lattenknieversbedrijf Maurits Bonduelle te Poperinge

Maurits Bonduelle is geboren te Poperinge op 13 maart 1887. Zijn ouders Alphons (°Poperinge 25-10-1871) en Marie Louise Beddeleem (°Poperinge 07-05-1876) woonden in de Nieuwstraat te Poperinge. Alfons Bonduelle deed vanaf 1919 tot 1929 in opdracht van de stad de vuilnisophaling te Poperinge met paard en kar. Het paard stond thuis in de Nieuwstraat. De jonge Maurits Bonduelle ging in de leer bij de lattenknievers David. Vader Bonduelle moest éénmalig 100 goudfranken leergeld betalen aan de lattenknieversfamilie David. In 1910 huwde Maurits Bonduelle met Anna Beddeleem (°Poperinge 5 juli 1884, + 7 oktober 1953), zus van Helene David-Beddeleem en van Georgine David-Beddeleem. Zo werd Maurits Bonduelle schoonbroer van de lattenknievers David, waar hij de stiel geleerd had. Bij zijn huwelijk bouwde hij een “kot” op de grond van zijn vader in de Nieuwstraat te Poperinge, en begon er “op zijn eigen” (als zelfstandige) latten te splijten. Net als zijn leermeesters David gebruikte hij enkel eikenhout om latten te knieven. Plafondlatten in sparrenhout waren goedkoper, maar ze braken gemakkelijker.

Op woensdag 6 februari 1907 had in West-Vlaanderen de loting plaats. De jonge mannen van 19 jaar uit Poperinge moesten naar het stadhuis om een lotje te gaan trekken in aanwezigheid van de burgemeester.

Maurits Bonduelle trok het nummer 162 en was “er uit geloot”. Hij was vrij van de drie jaar lange legerdienst. Uiteraard werd dit stevig gevierd met allen die door de loting vrij waren van militaire dienst. Er werd een gelegenheidsfoto genomen met tien feestvierders. Lattensplijter Maurits Bonduelle staat derde van rechts. Vierde van rechts is Hektor Deschodt. Eerste van links is Achiel Degruyter. De middelste bovenaan is Jerome Dewancker. Rechts naast hem staat Mahieu. De laatste loting had plaats in februari 1909.

Foto met de uitgelote feestvierders van 1907.

Maurits Bonduelle kwam bij zijn huwelijk in 1910 inwonen bij zijn schoonfamilie in de herberg Saint-Laurent op de Grote Markt 9 te Poperinge. Het echtpaar Maurits en Anna Bonduelle-Beddeleem baatten de herberg verder uit. Maurits trok dagelijks te voet van de herberg naar zijn werkplaats in de Nieuwstraat, terwijl zijn vrouw het café openhield. De ouders van Anna Beddeleem waren Theophile Beddeleem (°Poperinge 23-05-1842 +Poperinge 11-05-1891) en Maria Cornelia Debyser (°Poperinge 14-11-1842 +Poperinge 16-10-1909). Ze woonden eerst in de Krombkestraat te Poperinge, waar moeder Maria Beddeleem-Debyser een winkeltje hield. Theophille was postbode, “facteur ter brievenpost”. Hij moest gans stad Poperinge doen. Hij is vroeg gestorven in 1891 en de weduwe is naar café Saint-Laurent op de Markt gegaan met haar kinderen.

Café Saint-Laurent

Het was een herberg van brouwerij Germain Devos in de Veurnestraat. Zij was er in 1900 nog steeds uitbaatster. Het gezin had 16 kinderen, waarvan er 11 in leven bleven.

Foto van het gezin Beddeleem rond 1900 door fotograaf Achille Malbrancke.

Zittend, van links naar rechts: Irma, Anna en Kamiel Beddeleem, Maria Beddeleem-Debyser, Georgine en Maria Beddeleem.

Staand, van links naar rechts: Helene, Albert, Maurice, Gaspar, Emiel en Gabrielle Beddeleem.

Drie dochters Beddeleem huwden met een lattenkliever:

- Helene Juliana Beddeleem (°Poperinge 03-08-1879), gehuwd met Arthur David
- Georgine Beddeleem (°Poperinge 26-08-1875), gehuwd met Cyriel David.
- Anna Beddeleem (°Poperinge 05-07-1884 +07-10-1953), gehuwd met Maurits Bonduelle.

Gabriëlle Beddeleem huwde met trambediende Charles Wouters. Zij woonden in de herberg Saint-Laurent met de familie Beddeleem en waren een tijdlang uitbaters. Na 1911 trokken ze weg.

In 1917 werd Maurits Bonduelle toch nog gemobiliseerd. Hij werd oudstrijder en vuurkruiser 1914-18. Hij ontving een decoratie met getuigschrift. Zijn echtgenote Anna Beddeleem vluchtte op het einde van de oorlog naar Souchier in Frankrijk. Er waren drie kinderen: Lucien, Albert (°Souchier 01-11-1918) en Denise Bonduelle. Lattenkliever Arthur David werd dooppeter van Denise Bonduelle.

Maurits Bonduelle kocht zijn eikenhout bij de paters van de Sint-Sixtusabdij te Westvleteren, waar er nog steeds veel bos is, én bij Maurice Van Lierde in de Krombeekseweg te Poperinge. Maurice Van Lierde woonde in het "Chalet de l'Amitié", het hoog huis links naast de herberg "Het Jagershof". Hij was opzichter ("maljant") voor de adellijke familie "de Hoeffinies", die er in de buurt veel bos hadden. Maurice Van Lierde mocht opdracht geven om er bomen te rooien. Het lattenklieversbedrijf van Maurits Bonduelle was net als dit van zijn collega Jules Clabau uit de Veurnestraat te Poperinge een éénmansbedrijf. Daarom werkten beiden samen om de boomstammen te rooien en te verplaatsen. Ze kochten een vijftiental bomen ineens. De bomen werden in het bos ontschorst en door een voerman met paard en een grote houten kar vervoerd. Ze trokken ermee naar landbouwer Emiel De Pours in de Ieperseweg te Poperinge om er het hout een drie tot vier maand lang te wateren in een grote weideput. Daarna trokken ze de stammen uit het water met een lange paal met ijzeren pin en de gewaterde boomstammen werden naar hun werkplaats gevoerd. Het wateren was noodzakelijk om sterkte te geven aan het hout. Hierdoor spleet het hout rechter. Om te klieven mocht het hout, net als het hout voor de klompenmaker, niet volledig uitgedroogd zijn.

Bij de beurscrash van 1929 werd de productie van de Poperingse lattenklievers tot een kwart teruggebracht. Door slechte economische omstandigheden was er weinig

nieuw- en vernieuwbouw. Bovendien werd de grens naar Frankrijk gesloten, terwijl de Poperingse plafonneurs regelmatig werken in het aangrenzende Frans-Vlaanderen uitvoerden.

Maurits Bonduelle verkocht zijn plafondlatten aan:

- Juliën en Omer Allard, plakkers (stukadoors) in de Casselstraat 47 te Poperinge. In 1943 factureerden zij de plafondlatten tegen 30 fr. per bundel aan hun klanten.

- Auguste Timperman-Devos in de Casselstraat 37 te Poperinge. Hij was eveneens "plafonneur". Hij rekende in 1934 aan zijn klanten 7 fr. voor een bundel eiken latten.

- Romain Metsu, aannemer van plafonneer- en plakwerken in de Reningelstseweg te Poperinge.

- Aannemer Elie Butin in de Boeschepestraat te Poperinge.

De plafonneurs kwamen vaak naar de herberg Saint-Laurent om er hun plafondlatten te bestellen. De kostprijs van een bundel latten schommelde in de jaren 1930 tussen 9, 10 en 11 frank.

Maurits Bonduelle wenste dat zijn zoons een ander beroep zouden leren. Over de lattenklieverij zei hij: "Het is een stiel die dood is".

De herberg Saint-Laurent werd in 1938 afgebroken en totaal herbouwd. De naam werd gewijzigd in "De Hopbeurs". Tijdens de tweede wereldoorlog werd de herberg gebombardeerd. Net voor de afbraak in 1938 verhuisde het gezin naar de Nieuwstraat te Poperinge. Er stonden twee kleine huisjes bij de lattenklieverij van Maurits Bonduelle.

Tijdens de tweede oorlog heeft Maurits Bonduelle niet veel latten meer gekleefd. Na de oorlog heeft hij nog een beetje gewerkt in onderaanneming voor de lattenklievers Pareyn van Proven. Prosper Pareyn bracht drie à vier "plantsoenen" (boomstammen), die Maurits Bonduelle voor hem verwerkte.

Maurits Bonduelle overleed plots te Poperinge op 4 juni 1952. Hij was 65 jaar en was reeds gestopt met zijn lattenklieversbedrijf. Kort daarop kwam zoon Albert Bonduelle het lattenklieversgereedschap brengen bij mijn vader Fernand Adriaen, die als heemkundige te Poperinge traditioneel gereedschap van verdwijnende beroepen probeerde te bewaren. Albert Bonduelle was schoolmeester in de gemeentelijke jongensschool De Kouter in de Bruggestraat te Poperinge.

Het gereedschap bestond uit volgende voorwerpen:

- Merkhamertje met initialen AD (Arthur of André David). Hiermee werden de aangekochte bomen in de bossen gemerkt door wat schors af te hakken en de initialen in de stam te slaan. Ook Maurits Bonduelle had een eigen merkhamertje met de initialen MB.

- Werkbank (paard), gelijkaardig aan de werkbanken op de foto van 1903.

- Grote wig om "bullen" in twee te klieven, gelijkaardig aan de wig, die Cyriel David gebruikte op de foto van 1903.

- Kerfhamer, versterkt met smeedijzeren banden, voor het klieven van de "bullen". De hamer is gelijkaardig aan de hamer, die Cyriel David gebruikte op de foto van 1903.

- Kleine wig om een halve "bul" in twee "schieren" te klieven. Het is een smeedijzeren wig met ingekapte takversiering in visgraatmotief.

- De kliefmessen bestaan uit een houten steel, die naar onder toe verdikt, en een plat rechthoekig ijzer met ijzeren huls, waar de steel in past. De snede van het mes is aan de onderkant. Op het metaal van twee kliefmessen staan de initialen RT in reliëf in een rechthoek ingestempeld. Dit is het merk van een plaatselijke smid.

Er zijn kliefmessen met lange en met korte steel. Eerst werden de messen met een breed mes, de grote messen, gebruikt. Het te verwerken hout werd verticaal in het paard geklemd.

- Drie lattenmessen, dit zijn kleinere messen voor de eindafwerking. Het te verwerken hout werd horizontaal in het paard geklemd. Dit gereedschap is gelijkaardig aan het lattenmes dat door Arthur David gebruikt werd op de foto van 1903.

- Vier knotsen die als hamer gebruikt werden. Hiermee werd op het ijzer van het kliefmes geklopt. Deze knotsen zijn gelijkaardig aan deze die op de foto van 1903 gehanteerd werden door Henri Verbiese en Maurits Bonduelle.

- Lederen beschermingsschort, zoals door Emiel David gedragen op de foto van 1903. De lederen schort is met een lap leder en koperen rivetten hersteld.

- Bindtoestel met twee U-vormige houders voor de afgewerkte plafondlatten. De latten werden samengebonden in ovale bundels. De mooiste latten waren aan de buitenkant. Deze werden eerst in de houders gelegd. Binnenin kwamen latten van mindere kwaliteit en gebroken latten. Er mocht niets verloren gaan en de plafonneurs hadden ook korte plafondlatten van bijv. een halve meter nodig. De bovenkant werd opnieuw afgewerkt met mooie latten. De bundel werd met de ketting opgespannen en op drie plaatsen met ijzerdraad vastgebonden. Afgewerkte bundels werden in "vummen", houtmijten, opgestapeld.

Op de foto van het bedrijf David in 1903 was deze binder niet te zien. Heel duidelijk zijn de ingekerfde initialen JCL op dit bindtoestel. Het zijn de initialen van de Poperingse lattekliever Jules Clabau.

JCL

-Merkhamertje met initialen C.L, van lattenkliever L. Clabau.

Albert Bonduelle bezorgde in 1952 ook de besproken foto van 1903 en stelde een tekst op over het lattenklieven. Hij kende dit beroep, want in zijn kindertijd heeft hij zijn vader vaak geholpen. Hij mocht ook mee naar de paters van Westvleteren wanneer er bomen gekocht werden. Dit handschrift van Albert Bonduelle is bewaard gebleven en blijkt een belangrijke bron voor de studie van dit verdwenen ambacht:

Het klieven van plafondlatten

Eerst worden de plantsoenen gekocht in de wintermaanden om dan in de bloeitijd, in de Meimaand, geveld te worden, ze worden van de schors ontdaan en in waterputten, in de weiden, voor eenige maanden gelegd. Na het wateren worden de plantsoenen naar de werkplaatsen gebracht om gezaagd te worden op de volgende lengten 1.30 m. 1.20 m. 1.10 m 1 m. 90 cm en 80 cm. De bekomen bullen worden in twee stukken gespleten, met een wig en kerkhamer, daardoor bekomt men dan 2 half bullen. Elk half bul wordt nogmaals in twee gekloven hetgeen dan schier genaamd wordt. Het schier wordt in het paard gezet, en gekloven met het groot verdeelmes en een houten hamer. Vervolgens worden de stukken steeds dunner en dunner gespleten met het splijtmes tot men de eigentlijke plafondlat bekomt. De plafondlatten worden samen gebundeld, in bindels die 100 lopende meters inhouden. Deze stiel werd in Poperinge uitgeoefend door volgende lattenklievers

De familie David

- - Battheu

Maurits Bonduelle

Jules Clabau

Henri Mahieu

Maurits Bonduelle was één van de laatste lattenklievers te Poperinge. Hij nam gereedschap over van andere lattenklievers, die gestopt waren. De aanwezigheid van het merkhamertje van A. David en het bindtoestel alsook het merkhamertje van L. Clabau bij het gereedschap van Maurits Bonduelle illustreren dit.

Fernand Adriaen stelde vanaf 1959 het lattenklieversgereedschap tentoon in zijn oudheidkundig museum "Meester Adriaen", in de Goudenhoofdstraat 4 te Poperinge, tijdens de tweede periode van dit plaatselijk museum. Mijn broer Johan Adriaen inventariseerde in 1965 elk voorwerp met de code P65.106.1-20.

In 1980 werd het gereedschap door Johan Adriaen tentoongesteld in de gelegenheidstentoonstelling "150 jaar België" te Poperinge. Er werd een reconstructie gemaakt met een stapel "bullen".

Momenteel zijn het gereedschap én de foto van 101 jaar geleden nog steeds bewaard bij de familieverzameling Adriaen.

3. Lattenkliever Jules Clabau

Jules Clabau was lattenkliever in de Veurnestraat te Poperinge. Het bindtoestel van Jules Clabau en het merkhamertje C.L zijn hoger vermeld en afgebeeld.

4. Familie Battheu

De lattenklievers Firmin, Remi en Julien Battheu waren broers. Hun ouders waren houtzager Louis Battheu (+ 20-07-1900) en Regina Couttenier (°Poperinge 25-04-1837, soms Cordenier vermeld in de bevolkingsregisters), in de Pottestraat te Poperinge. Andere kinderen waren Marie (°Poperinge 04-06-1871) en Camille Battheu (°Poperinge 31-10-1875), respectievelijk naaister en kleermaker.

-Firmin Battheu-Moreel (°Poperinge 29-10-1863) was lattenkliever en herbergier. Hij huwde te Poperinge op 26-10-1892 met Elisa Moreel (°Poperinge 19-01-1870 +Poperinge 29-01-1951). Hij was volgens de kiezerslijsten van 1920 en 1927 lattenkliever in de Ieperstraat 147 te Poperinge. Hij overleed te Poperinge op 07-04-1927.

-Remi Battheu (°Poperinge 12-10-1865) was lattenkliever en herbergier "In de langen Allée" in de Ieperstraat te Poperinge. Hij huwde te Poperinge op 21-10-1891 met naaister Maria Ludovica Gelein (°Poperinge 30-06-1867 +Poperinge 07-09-1951). Ze hadden vier kinderen, Adrienne (°Poperinge 30-05-1890), Gerard (°Poperinge 30-06-1898), Julien (°Poperinge 20-09-1900) en André Battheu (°Poperinge 03-12-1903). Hij was in 1927 lattenkliever in de Ieperstraat 13 te Poperinge. Ook zijn zoon Julien was dan lattenkliever. Remi Battheu overleed te Poperinge op 05-08-1953.

-Julien Battheu (°Poperinge 19-07-1872) was lattenkliever en handelaar in de Pottestraat 45 te Poperinge. Hij trouwde te Poperinge op 12-10-1904 met Magdalena De Byser (°Poperinge 30-10-1877 +na 1963). Ze hadden drie kinderen, Maria (°Poperinge 17-07-1905), Agnes (°Poperinge 17-05-1906) en Albertina Battheu (°Poperinge 28-02-1909). Hij was volgens de kiezerslijst van 1927 lattenkliever in de Pottestraat 56 te Poperinge, wellicht in dezelfde woning. Hij overleed te Poperinge op 17-09-1942.

-Remi-Julien Battheu (°Poperinge 20-09-1900), was in 1927 lattenkliever in de Ieperstraat 115 te Poperinge. Hij was zoon Julien van lattenkliever Remi Battheu-Gelein

5. Lattenklievers Mahieu

-Elie Mahieu (°Poperinge 03-11-1872) was in 1920 en 1927 lattenkliever te Poperinge.

-Emeric Mahieu (°Poperinge 31-12-1875) was in 1920 lattenkliever te Poperinge.

-Camillie Mahieu (°Poperinge 30-06-1877) was zoon van werkmans Francois Mahieu en Melanie Devynck. Op 28-05-1902 trouwde hij te Poperinge met Louise Cappoen (°Poperinge 02-09-1879). Hij was lattenkliever en woonde in Sectie E79 te Poperinge. Hij was in 1920 en 1927 nog steeds lattenkliever te Poperinge.

-Achille Mahieu (°Poperinge 06-08-1881) was in 1920 lattenkliever te Poperinge.

-Cyriel Mahieu (°Poperinge 27-02-1893) was in 1927 lattenkliever in de Korte Bruggestraat te Poperinge.

-Henri Mahieu (°Poperinge 20-07-1897) was in 1920 lattenkliever in de Oudersomsteenweg, nu Prof. Dewulfstraat, te Poperinge. Hij kocht zijn hout in het bos van Niepen, over Sint-Omaars in Frans-Vlaanderen, vanwaar hij het ging halen. Hij woonde en werkte er in een burgerhuis. Zijn woning stond rug aan rug met de lattenklieverij van Maurits Bonduelle. Henri Mahieu was gehuwd met Philomène Lahousse. Ze hadden drie zonen, Pierre, Albert en Filibert Mahieu, die de stiel leerden. Ze werkten samen als lattenklievers in het atelier van hun vader, rechts naast het ouderlijk huis in de Ouderdomseweg. Rechts naast dit atelier was er een oprit die leidde naar een put waarin de boomstammen gewaterd werden. Uiteindelijk werd het bedrijf eind de jaren 1930 stopgezet wegens vermindering van de vraag naar plafondlatten. Het was niet meer leefbaar. Pierre Mahieu werd dan rijkswachter. Albert Mahieu werd eveneens rijkswachter tijdens de tweede wereldoorlog en ging later in de koolmijnen werken. Filibert Mahieu werd arbeider bij het spoorwegstation te Poperinge. Hij kuiste de treinen. De waterput van de lattenklievers werd gedempt door de vuilnisdienst en op de plaats van het atelier liet Pierre Mahieu zijn woning bouwen.

6. Lattenklievers Melis

Lattenkliever Leopold Melis-Braem hield in het begin van de 20^e eeuw herberg "In Westvlaanderen" in de Casselstraat te Poperinge, aan de hoek met de Duinkerkestraat. Later werd de herberg verder uitgebaat door lattenkliever Omer Melis-Deceuninck (°Poperinge 06-10-1881). Deze herberg was het lokaal van de Poperingse brandweer, de duivenmaatschappij De Eendracht en de schuttersgilde Sint-Joris. Omer Melis was in 1927 nog lattenkliever in de Casselstraat 23.

Café "In Westvlaanderen" met het gezin van lattenkliever Leopold Melis en enkele klanten.

7. Lattenklievers Debeir

In de kiezerslijst van 1920 zijn er 4 lattenklievers Debeir vermeld:

-Jules Debeir-Verbiese (°Poperinge 13-03-1858), in de Pottestraat 74 te Poperinge.

- Remi Debeir (°Poperinge 08-04-1881), in de Doornstraat 36 te Poperinge.
- Theofiel Debeir, eveneens in de Doornstraat 36.
- Albert Debeir (°Poperinge 29-12-1885), in de Doornstraat 34 te Poperinge.

8. Lattenkliever Medard Messiaen

Medard Messiaen (°Poperinge 16-11-1889) was in 1920 lattenkliever te Poperinge. Hij woonde in herberg "De "Filature" in de Ieperseweg. In de kiezerslijsten van 1927 is hij niet meer vermeld.

9. Lattenkliever Frederic Dujardeyn

Frederic Dujardeyn (°Poperinge 06-05-1867) was in 1920 lattenkliever in de Hofstraat 2 te Poperinge.

10. Lattenkliever Gaston Deprez

Gaston Deprez (°Poperinge 25-02-1895) is in de kiezerslijst van 1920 vermeld als lattenkliever te Poperinge.

11. Pinceel

Gaston (?) Pinceel was lattenkliever tot aan tweede wereldoorlog. Daarna is hij als chauffeur gaan werken bij "Schaballie's brieckenoven". Hij zou een van de laatste lattenklievers geweest zijn. Hij hield herberg in Café Royal in de Ieperstraat 127 (huidig huisnummer) te Poperinge. Deze herberg was tussen de cafés "Au Cheval de Bronze" en "'t Wit Keuntje". Zijn dochter Susanne, gehuwd met Paul Deneckere, woont nog op dezelfde plaats.

12. Lattenkliever Elie Stechler

Elie Stechler-Neuville (°Poperinge 25-10-1877) was in 1920 lattenkliever in Sectie A30 te Poperinge.

13. Lattenkliever Henri Six

Henricus Six was geboren te Halluin op 23-03-1855 als zoon van Leo Six en Eugenia Francisca Serruys. Hij huwde te Poperinge op 2 april 1879 met Carolina Sioen (°Poperinge 23-01-1857 +Poperinge 02-04-1883). Henri Six was lattenkliever te Poperinge. Ze hadden één zoon, Reynildis Six (°Poperinge 19-02-1880 +Poperinge 06-11-1948). Hij volgde zijn vader niet op als lattenkliever, maar werd onderwijzer in de Gemeenteschool te Poperinge. Na het overlijden van Carolina Sioen hertrouwde Henri Six te Poperinge op 31-10-1883 met Louise Brutein (°Poperinge 28-12-1845 +Poperinge 02-12-1900). Lattenkliever Henri Six overleed te Poperinge op 03-01-1893 aan de leeftijd van 37 jaar.

14. Lattenkliever Jerome Verhaeghe

Jerome Verhaeghe (°Poperinge 22-08-1894) was in 1920 lattenkliever in Sectie D118 te Poperinge. Hij hield ook herberg “t Wit Paard” in de Abeelseweg te Poperinge, aan de hoek met de Lenestraat. Jerome Verhaeghe was grootvader “peter Rom” van Guido en Rika Vandermarliere. Wellicht was hij geen zelfstandige lattenkliever, maar werkte vermoedelijk voor een lattenkliever. Luc en Rika Ameel-Vandermarliere hebben nog drie verschillende kliefmessen van Jerome Verhaeghe.

15. Lattenkliever Donat Pareyn

Donat Pareyn-Merlevede (°Poperinge 05-06-1861) werd ook als René Pareyn vermeld. Hij trouwde met strijkster Louise Merlevede (°Poperinge 06-03-1861). Volgens de bewoningsregisters van 1900-1910 was hij “lattensplijter”. Het gezin woonde in de Duinkerkestraat 30 te Poperinge. Ze hadden vier dochters en één zoon. Donat Pareyn was in 1920 lattenkliever in de Pottestraat 15 te Poperinge. Hij was net als lattenkliever Emiel Pareyn zoon van Josephus Pareyn (°Elverdinge) en Amelia Van Biervliet. Josephus Pareyn was herbergier in de Hipshoek te Poperinge.

16. Lattenklievers Pareyn te Proven, nu deelgemeente van Poperinge

De familie Pareyn waren zeer gekende lattenklievers. Zij zouden in de streek van Poperinge de belangrijkste producenten geweest zijn van plafondlatten.

Het lattenklieversbedrijf Pareyn te Proven werd gesticht door Emiel Pareyn, toepasselijk “Miel Latte” genoemd. Hij was geboren te Poperinge op 10 februari 1854, en was de oudere broer van de Poperingse lattenkliever Donat Pareyn-Merlevede. Emiel Pareyn kwam naar Proven bij zijn huwelijk met Louise Vanlaeres. Hij woonde in het centrum van het dorp.

Emiel Pareyn

Woning van Emiel Pareyn, foto Ivan Top op 14 augustus 2004

Het lattenklieversatelier Pareyn, foto Ivan Top op 14 augustus 2004

Emiel Pareyn had een belangrijke houthandel en verkocht ook plafondlatten. Daarvoor had hij een man in dienst, die voor hem doorlopend aan het werk was. Hij deed dit achteraan het huis, in het lattenklieversatelier dat uitgaat op het kerkhof. Het was een gebouwtje met horizontale “bebarding” met houten planken. Het gebouw bestaat nog, en is omgebouwd tot dubbele garage. Bij goed weer gebeurden de werkzaamheden buiten. Vanaf 1920 was de lattenkliever Emiel Van Haverbeke, “Miel de lattesplieter” genoemd. Hij was geboren te Passendale op 21-02-1869. Op 2 juni 1920 is hij te Proven toegekomen. Hij staat op een oude postkaart aan het kerkhof bij de kerk van Proven.

Postkaart met “Miel de Lattesplieter” in hemdsmouwen.

Emiel Pareyn werd een notabele van het dorp. Hij was commandant van de brandweer, medestichter van de plaatselijke muziekanfanfare en gemeenteraadslid. Naast houthandelaar was hij ook tussenpersoon in de hophandel. Emiel en Louise Pareyn-Vanlaere hadden meerdere kinderen. Hector en Prosper Pareyn zetten de stiel verder, aanvankelijk samen, en later elk afzonderlijk. Emiel Pareyn overleed te Proven op 17-12-1925. Tijdens de begrafenis was er broodbedeling aan de armen van Proven.

Hector Pareyn (°Proven 30-05-1893 + Proven 31-10-1933) was handelaar en lattenkliever. Hij was gehuwd met Maria-Magdalena Van Lierde. Men noemde hem "Hector Latte". Op 19 februari 1926 werd hij door het gemeentebestuur aangesteld als bevelhebber van de plaatselijke brandweer, als opvolger van zijn overleden vader. Net als zijn vader voerde hij deze functie uit tot aan zijn overlijden.

Hector Pareyn

Prosper Pareyn (°Proven 21-11-1884 +Proven 08-08-1963) was eerst gehuwd met Marcelline Butaye. Er waren zeven kinderen. Na haar overlijden hertrouwde hij met Marie-Louise Blaecke. Hij bouwde een woning aan de hoek tussen de Roesbruggestraat en de Blasiusweg (de vroegere Krombkestraat) te Proven, en hield er herberg "In de Weegschaal". Aan de zijkant was er immers een weegbrug voor vrachtvervoer. Bij hem was één van beide tramhaltes te Proven. Naast de inkomdeur is er nog steeds een ijzeren ring te zien, waarin een vlag werd gestoken om de bestuurder van de tram, en later de bus te verwittigen dat er in de herberg reizigers waren die wensten op te stappen.

Woning van "Pros Latte", foto Ivan Top op 14 augustus 2004

Prosper Pareyn werd naar traditie "Pros Latte" genoemd. Op hoge ouderdom was hij te Proven een gekend dorpsfiguur. Hij was er dikwijls te zien met zijn twee "canestokken".

Zijn zoon Robert werd "Berten Latte" genoemd. Hij zal aanvankelijk zijn vader wel geholpen hebben in de lattenklieverij, maar hij oefende het familieberoep niet verder uit omdat er geen vraag meer was naar plafondlatten. Hij trouwde met Antoinette Jonckheere en werd herbergier "In het Hoppeland" te Proven. Hij was tevens hoppekewerker.

Het gereedschap van "Pros Latte" werd in 1965 verzameld door Johan Adriaen en komt van Lydie Vercruyce, echtgenote van Roger Pareyn, "Meester Pareyn". Prosper Pareyn was haar schoonvader.

Volgende voorwerpen uit dit atelier werden bewaard:

- Hamer voor het merken van bomen met de initialen RC. De steel is in versierd buxushout. Inventarisnummer: P65.126.

- Merkhamertje met de initialen G.V. voor

het merken van bomen. Inventarisnummer: P65.125.

- Zaag van lattenklievers.

- Enkele kliefmessen.

- Binder voor lattenklievers. Twee stokken met ketting en haakje om een bundel gekliefde latjes samen te houden. Bij het alaam van de lattenklievers David is er een gelijkaardig gereedschap, vastgemaakt aan het bindpaard. Inventarisnummer: P65.121.

Einde van een traditie

Blijkbaar was er ook te Poperinge heel wat productie van plafondlatten. In tegenstelling met Sint-Joris-ten-Distel, waar vooral met sparrenhout gewerkt werd, waren de Poperingse plafondlatten in eikenhout. Daarom is het krulmes, waarmee in Sint-Joris-ten-Distel de houtnerf van de in vier gekliefde stammen verwijderd werd, te Poperinge niet gekend. In Sint-Joris-ten-Distel waren er een beperkt aantal bedrijven met zeer veel arbeiders, terwijl in Poperinge de lattenklieverij bestond uit éénmanszaken en kleine familiebedrijfjes. Veel lattenklievers van Poperinge hadden nog een bijberoep als herbergier. Sommige lattenklievers hadden de naam “ruig volk” te zijn, omdat ze “vuile kluchten” vertelden. De Poperingse lattenklievers moesten rond 1950 stoppen omdat er geen plafondlatten meer moesten geleverd worden. Na de tweede wereldoorlog werden in de nieuwbouw meer en meer betongewelven geplaatst. Voor renovaties en herstellingen aan oudere woningen werden er door de plafonneurs én de leveranciers van pleister op een ambachtelijke manier plaasterplaten gegoten.

Dit gebeurde in een houten kader. Het pleister werd voor de stevigheid vermengd met paardenhaar, later met schaafstro. De bovenkant van de gegoten plaat werd diep en met golvende of hoekige beweging ingekrast door middel van een metalen kam. Dit deel kwam bij plaatsing aan de onderkant van het plafond. De krassen zorgden voor goede hechting van de afwerkingslaag in pleister. Later werd overgeschakeld naar de industrieel vervaardigde gipskartonplaten.

Voorbeeld van een stuk pleisterplaat, versterkt met paardenhaar.

In Poperinge werden de lattenklievers “lattesplieters” genoemd. Dit woord is er ondertussen op een halve eeuw tijd totaal verdwenen uit het taalgebruik.

Bronnen

- ..., De Poperingse herbergen in de periode 1918-1940, Het Wekelijks Nieuws, 1977.
- Archief familie Adriaen.
- Stadsarchief Poperinge, bevolkingsregisters, kiezerslijsten 1920 en 1927.
- Gesprekken met Denise Deneire-Bonduelle in juni 2004, interview Johan Adriaen.
- Adh. DAUW, Lattenklievers in het Bulskampveld, in *Biekorf*, 1962, JG. 63, nr. 5, blz. 145-147.
- Sigfried DEBAEKE, Bij ons in West-Vlaanderen, Hoe onze grootouders leefden en werkten, Koksijde, 2003, blz. 143.
- Luc Devliegheer, Landelijk en ambachtelijk leven, Provinciaal museum Bulskampveld Beernem, Brugge, 1998, blz. 92-93 en 201.
- G. FONCK, Voor wie niet weet wat lattenklieven is, Florimond (81) van Ursel-Knesselare maakte een “ware en klare beschrijven”, krantenartikel 18 april 1981.
- J. LANDUYT, Lattenklieverij te Beernem, in *Bos en Beverveld*, JG. 8 (1974-1975), blz. 63-67.
- Ernest LEEUWERCK, De vroegste fotograaf te Poperinge, in *Aan de Schreve*, 1973, nr. 4, blz. 29-30.
- Daniel STEEVENS, De lattenklieverij en het (on)gemeenschappelijk vakberbondsfront van Sint-Joris-ten-Distel, in *De streek van lage lonen en lange uren, Deel I*, Brugge, 1985, blz. 166-168.
- Willy TILLIE & Stefaan COSSEY, Groeten uit het hoppeland, Poperinge, 1994.
- Renaat VAN DER LINDEN, Eigentijdse straatbeelden, blz. 195.
- Jozef WEYNS, Lattenkloversalaam uit Sint-Joris-ten-Distel, in *Album Joseph Delbaere*, Rumbeke, 1968, blz. 251-257.
- <http://www.mot.be>.

Poperinge verbeeldt

Zware accidenten uit het jaar 1956...

't is alleszins aan de Nieuwstraat te Poperinge – een zwaar accident met een kevertje en een oude Mercedes – denk ik toch – of is dat een Renault?
Zien we daar op de achtergrond de Route niet en staat er daar nog een seinhuisje?

26 mei 1956

Zoals reeds gemeld werd in een gedeelte van onze vorige uitgave, werd aan het kruisunt Reninghelststeenweg – Deken De Bo laan, Westoutersteenweg en Rekhofstraat te Poperinge, donderdag 17 mei, de Franse personenwagen bestuurd door dhr. Zabezynski uit Rijsel, aangereiden door de moto bestuurd door de 19-jarige Roland Vancayzeele uit Poperinge. De motorrijder werd, over de motorkap heen, 7 meter ver weggeslingerd en werd gekwetst aan het hoofd, doch gelukkig niet levensgevaarlijk. Dat beide voertuigen ernstige schade opliepen, toont bovenstaande foto.

29 september 1956

Een thriller

Even voorbij de melkerij langs de Provensteenweg te Poperinge kwam het vrijdagavond 21 dezer tot een aanrijding die alleen door de koelbloedigheid van de betrokken autobestuurder tot een minimum van schade kon beperkt blijven.

De bestuurder van een Purfinatankwagen, dhr. Ferdinand Ollieux, uit Stene bij Oostende, die zich met zijn voertuig in de richting Proven begaf, bemerkte even voorbij de melkerij een bromfietser die plots de rechterkant van de baan verliet en naar links uitweek. Om een aanrijding te vermijden remde de bestuurder van de tankwagen doch was tevens genoodzaakt naar links uit te wijken. Toen het zware voertuig echter bijna stil stond was de vrachtwagenbestuurder verplicht het stuur terug naar rechts over te trekken, want links van de baan dreigde hij op den groep werklieden terecht te komen die bezig waren met afbraakwerken. Op het laatste nippertje was de bromfietser toch nog tegen de tankwagen terechtgekomen en werd hij door de rechtse breedteaanwijzer, aan de kop van de wagen aangebracht, ten gronde gesmeten. De bromfietser, de 22-jarige Willy Deroo uit Krombeke, liep een vleeswonde op aan het gelaat, gelukkig zonder erg.

De rijkswacht van Poperinge deed het onderzoek. Het bleek dat de bromfietser dronken was, hij werd aangehouden en zijn bromfiets werd verbeurd verklaard.

24 maart 1956

MOTO BOTST TEGEN BESTELWAGEN TE POPERINGE

Motorrijder loopt hersenschudding op.

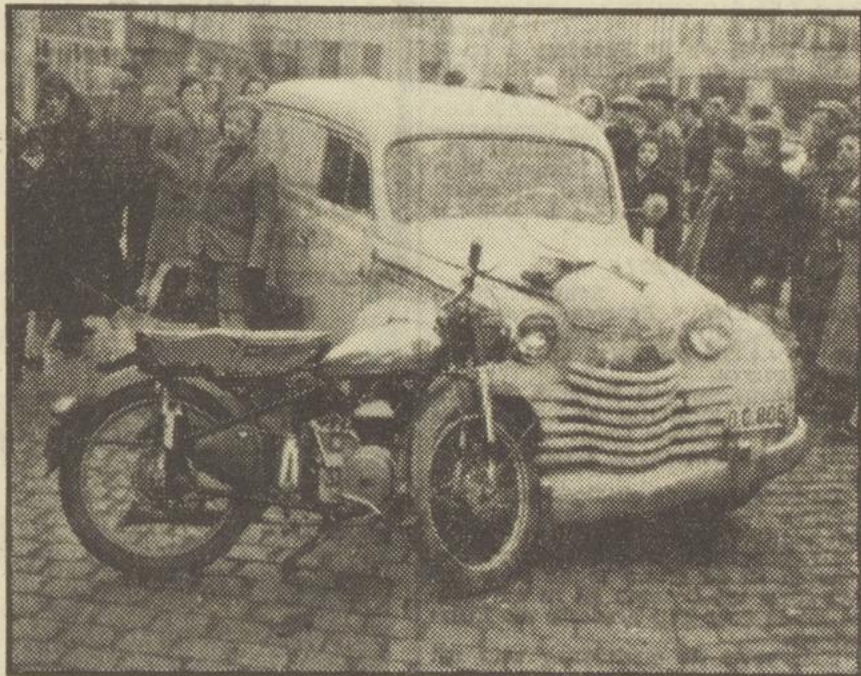
Vrijdagavond, 16 dezer, kwam het op de Grote Markt te Poperinge tot een vrij ernstige aanrijding tussen een moto en een lichte bestelwagen.

Op het ogenblik dat dhr. André Pinceel, wonende Kleine Markt te Watou, met zijn lichte bestelwagen van uit de richting der Gasthuisstraat over de markt reed en een uitwijkende beweging in de richting der Veurnestraat uitvoerde, kwam van uit de Ieperstraat dhr. Maurice Deroo, wonende Valkenberg 1, te Poperinge, per moto opdagen. Beide voertuigen botsten met geweld tegen elkaar met het

ongelukkig gevolg dat de motorrijder lang uitgestrekt op de motorkap bleef liggen. Zijn dochter, Jeanine Deroo die op de duo had plaats genomen, werd ten gronde geslingerd, doch liep geen erg letsel op.

Het slachtoffer Maurice Deroo werd inderhaast naar de kliniek te Poperinge overgebracht. Gelukkig bleek na onderzoek zijn toestand minder gevaarlijk dan men eerst vreesde. De man had nochtans een vrij ernstige hersenschudding opgelopen.

De politie deed de gebruikelijke vaststellingen. Beide voertuigen liepen erge schade op.

De twee voertuigen onmiddellijk na de botsing.

Wie weet meer (onbekende foto uit Westhoek verbeeldt):

Prentbriefkaart van drie (nog) onbekende Poperingse soldaten op kamp in Beverlo in 1910.
De prentbriefkaart is verstuurd door **Maurice Allaeys** naar 'Mijnheer **Jules Devos**,
Landbouwer, Kanada, Proven bij Poperinghe, West-Vlaanderen.

Muzikaal Poperinge in 1872

Scherminkelmuziek – vuile en vlaamse liedjes

Het toeval wil dat er in het jaar 1872 heel wat over muziek en 'liedjes' geschreven werd in de gazetten van deze streek.

17 maart 1872 – de Toekomst – Een vreemd huwelijk!

Op deze dag verschijnt dit 'eigenaardig' artikeltje in de Liberale krant 'De Toekomst'.

— **Cesar's huwelijk.** — Men zegt dat Cesar van Poperinghe zondag aanstaande *een, twee, drij* zal hebben, want het presseert. Zoohaast het gekend was dat de duivel, onder de gedaante van een serpent, Eva in den appel had doen bijten, M. de pastor heeft daarmede korte veureinde gemaakt en bevolen dat het kwaad door het heilig Sacrament des Huwelijks moest uitgewasschen worden. Ja, ja, het is serieus, want men is reeds aan het maken der wieg die in blinkend acajou moet zijn en met eenen tampon moet gevreven worden.

Dit al heeft onzen grijshairigen kerkmeester en autaarbe-
waarder niet belet van de kerksleutels, die in zijn huis berus-
teden, te moeten indienen.

7 april 1872 – De Toekomst

POPERINGHE, 5^{en} april 1872.
Bruiloft! Bruiloooooft!

Dijnsdag avond
ten 8 uur, heeft
het huwelijk
plaats gehad van

M. Cesar Delbaere, ex-kerkmeester en Bijtenden Grenadier te Poperinghe, met zijne meid Jw. **Florence Caura**, en des anderdays 's morgens, kwart voor 4 ure, is dit huwelijk gezegend geweest in de kerk van O.L. Vrouw.

Zoodanig dat dit koppeltje, na gedurende verscheide nachten verboden geweest te zijn van te slapen onder hetzelfde dak, woensdag avond zich wettelijk heft mogen vereenigen, zonder zich te bekommeren noch met het dak, noch met de muren, noch met den trap, noch met de deuren.

Gelijk de zeldzaamheid van dusdanig huwelijk vele nieuwsgierigen uitlokte, men zal gemakkelijk verstaan dat de ongewoone uur, verkozen voor de ceremonie der wet en voor de ceremonie der kerk, geen beletsel heeft kunnen stellen aan den toeloop der leutemakers en straatcommeeën die in zulke gebeurtenissen hun voedsel vinden.

Ook waren meer dan duist kijkers en afloerders in de Casselstraat vergaderd tegen het uur dat de bruidegom met de bruid uit zijn huis moest komen om zich naar het stadhuis te begeven. Maar hetgeen waarin wij Cesar grootelijks ongelijk gegeven hebben, 't is dat die fraaie man zich voor al dat riefjraftje en canaillievolk (stiel van het Nieuwblad) heeft willen geneeren,

en dat hij, in plaats van den rechten weg te nemen, al stilletjes door zijn achterpoortje gekropen is om langs een verborgen modderstraatje uit te komen, even alsof hij niet had mogen gezien zijn.

In het terugkeeren van het stadhuis heeft hij wel de groote baan vervolgd, maer, dewijl het bezig was met regenen, hij hield zich al stuipende verdoken onder den regenscherm van één der getuigen aan wiens arm hij dicht gesloten was, terwijl zijne vrouw langs een anderen kant haren weg zocht.

Dit al heeft dien godvruchtigen man niet belet van vereerd te zijn met eene schoone serenade waarin ontelbare tui thoorns en het gebas van eenen grooten hond de zangpartij uitvoerden onder het vrolijk geroep van : Bruiloft! Bruiloooft! – Hoera! Hoera! – Viva Delbaere – Caura !

Deze muziek droeg boven haar hoofd een zwart vaandel, bekroond met eene witte slaapmuts. Jammer was het dat het lief koppeltje aan het gezicht ontsnapt is van eenige gelukwenschers die gereed stonden hetzelfde te stroppen in eenen string gemaakt van flokken.

Indien Cesar liever eene voituur genomen had om zich naar het stadhuis en de kerk op den klaren dag te doen voeren, hij zou die onaangename schreminkeljacht ontgaan hebben, en zijne trouwfeest zou onder de vrijende jeugd geen zoo veel verergernis veroorzaakt hebben.

*

* *

Wij kunnen niet verstaan hoe de biechtaders van Cesar en Florence niet eerder gezorgd hebben om dit koppeltje te verenigen of te scheiden, gelijk het hunne plicht was.

Of zouden misschien die twee liefkinders van kapellaan Krullebolle, die nogtans dikwijls naderden tot den tafel des heeren, hunne menschelijke krankheden aan den neus van hunnen biechtvader niet geknoopt hebben?

X.

*De Bo schrijft dat scherminkelen of
scharminkelen hetzelfde is als 'schominkelen'
We geven hier al zijn artikels hierover:*

SCHÖMINKEL, SCHAMINKEL, SCHEMINKEL, SCHERMINKEL, m. Schominkeling, de daad van 't schominkelen. Men heeft hem eenen schominkel gegeven. In den schominkel deelnemen.

— *Iemand schominkel jagen*, schominkelen, fr. *lui donner un charivari*. Men gaat dien overspeler schominkel jagen.

SCHOMINKEL, SCHAMINKEL, SCHEMINKEL, SCHERMINKEL, o. Aap. In de herberg Het schominkel, fr. *au singe*. "Antekerst sal als een *schomynckle* ofte simme des Heeren in alle manieren soecken te vertooghen dat hy Messias is." (M. Lambrecht.) "De Meerminnen hebben het hooft als een *schaminckel*." (P. Devynck.)

Eñ brachten goud, selver, steene,
Syminkele eñ pawe ghemeene.

(Maerlant.)

Ed. De Dene zegt van eenen aap in eene vergaaring van dieren :

Tschomynckel en hadder geen en lol (voldoening)
Omdat hem zyn wyf rechts zat in de ooghen.

— Weil. verklaart Scherminkel door "Een zeer mager mensch of dier; ook een Geraamte." En Tollens zegt in zijnen Philemon, sprekende van de dood :

De twijgen beweegden, de takken verbogen,
En 't vlugtend *scharminkel* was weg uit zijn ooghen.

— Iemand die eenen vreemden gang en handdel heeft en wanvoegelijk gekleed is, anders gezeid een Schuw, een Spook. Een leelijk schominkel van een vrouwmensch. Wat een aardig schominkel is dat.

— Gek, vieze poetsenmaker, die apentrekken over hem heeft.

— Gedruisch en geraas, woelig wanorde, twist en krakeel. Was dat daar een schominkel in die herberg. Veel schominkel maken. Ik heb nooit een meerder schominkel geweten. Sprekende van een bekaaid huwelijk, zegt Gheschier :

Stracks sal Grol daer comen woonen,
En 't schominkel sich vertoonen.

— Vgl. Spook dat Kramers vertaalt 1^e *spectre*, *fantôme*; en 2^e *bruit*, *tumulte*, *fracas*.

SCHOMINKELN, *schominkelde*, heb *geschominkeld*, o. w., klemt. op *min*. Een woelig gedruisch maken met ketels, riesters, kletsooren, bellen, toethorens, enz. vergezeld van getier en geschreeuw, fr. *faire du tintamarre*, *charivari*. In sommige plaatsen schominkelt men op Sint Pieters avond tot diep in den nacht.

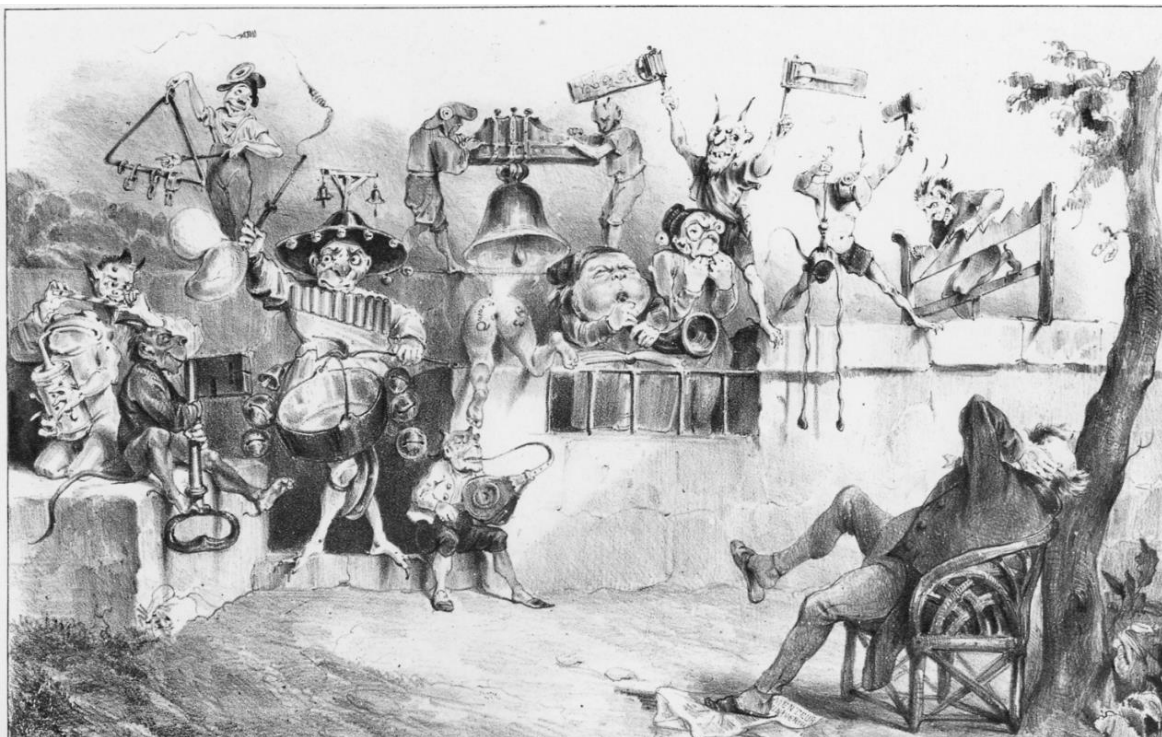
— Voor iemand *schominkelen*, zulk een gedruisch maken rond of vóór het huis van iemand die eene eerlooze of ongerijmde daad verricht heeft, fr. *donner un charivari à quelqu'un*. Men schominkelt b. v. voor eenen man die zijne vrouw weggejaagd heeft, voor eene oude weduwe die een belachelijk huwelijk aangaat, enz. Zij hebben tien dagen lang 's avonds voor hem *geschominkeld*, en den laatsten dag heetekoeken gebakken. — In dezen zin bezigt men somtijds het woord ook bedr.: zij gaan hem *schominkelen*. “ Een wyze man was hy, en toch 't dweepzuchtig volk wilden hem, by zyn aenkomen, schier *schominkelen*. ” (B. Desplentere.)

— Dit gebruik gaat nu allengskens verloren; maar eertijds was het veel in zwang, en somwijlen geheel wonderzaam: men weet nog van schominkelingen waar iedereen op eenen ezel gezeten was, ten getalle van twee honderd.

— Men zegt ook *Schaminkelen*, *Scheminkelen* en *Scherminkelen*.

SCHOMINKELING, **SCHAMINKELING**, **SCHEMINKELING** en **SCHERMINKELING**, v. De daad van Schominkelen, anders ook Hondfeest genaamd, fr. *charivari*. Iemand eene schominkeling geven. Eene schominkeling krijgen. Eene schominkeling oprichten. Eene schominkeling van drie dagen. De schominkelingen verbieden, afschaffen.

— Fig. Groot gedruisch, twist en geschreeuw. Welk eene schominkeling in die herberg.

We moeten misschien even wat uitleg geven bij het zinnetje: dat men het koppel ging stroppen in eenen string gemaakt van flokken.

'Stroppen' was immers een gebruik dat in min jonge tijd nog bestond in de huwelijksmis. Eén keer het koppel getrouwd, werd het door de misdienaars tegengehouden op hun weg naar buiten, met een koord of een strop. Het koppel moest dan 'betalen' om door de strop te geraken.

Hier werd er 'gestropt' met een string van flokken.

Een 'string' is een koord – en nee, heren en dames, geen wat klein uitgevallen slipje – en deze was gemaakt van 'flokken'.

Daarvoor zijn we gaan kijken in het Idioticon van De Bo en daar vonden we:

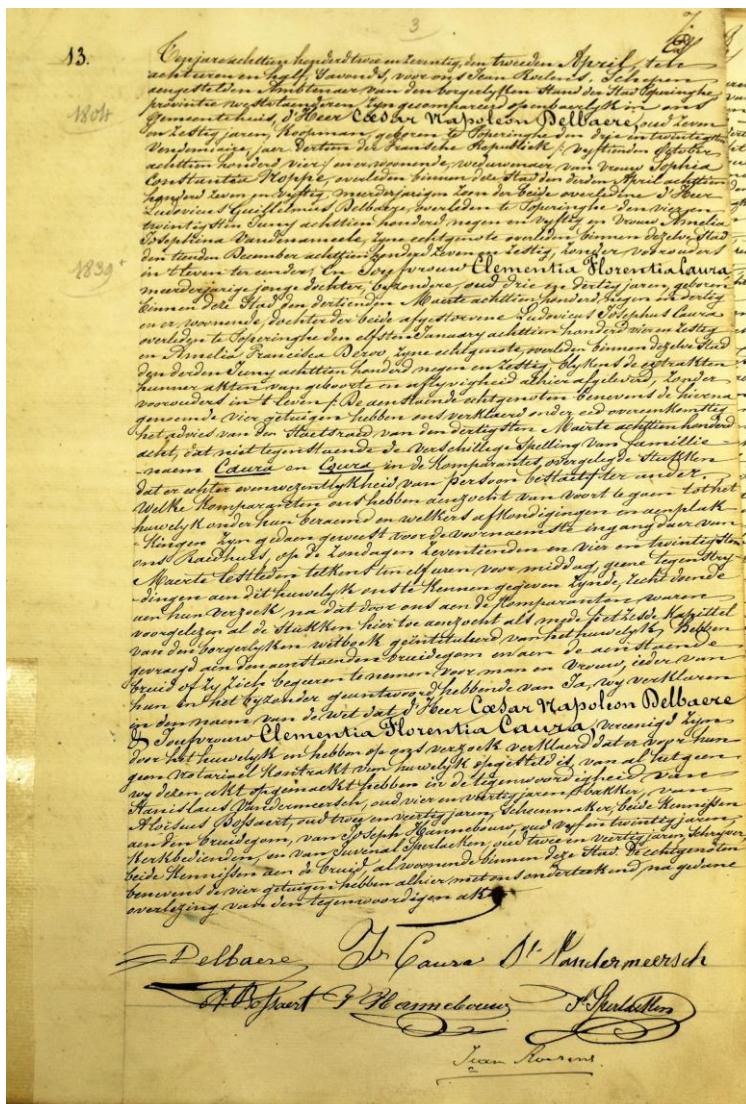
FLOK(KE, v. Zuigdotje.

DIJZE (wvl. DIZE, zie D), v. Zuigdotje, fokke, lutte, lokketette, fr. nouet à sucer. Het kindje zuigt aan een dijze. Hem eene dijze in den mond steken.

dat flokke een zuigdotje is. Dat woord gebruikte men bij mij thuis niet – maar wel 'dieze' en De Bo zegt over een 'dijze' dat het dus ook een zuigdotje is.

Een 'dijze', zoals mijn moeder die maakte, bestond uit een vierkant lapje

stof, met een suikertje er in – en soms een zaadje van de papaverbloem. Dat laatste wa&s er in om goed te kunnen slapen.

We gingen ook eens kijken naar de huwelijksakte van de Cesar en Florence.

Ze zijn getrouwd op de 2de april 1872. Cesar heette voluit Cesar Napoleon Delbaere en was 67 jaar oud. Hij was koopman en geboren op de 23ste vendimiaire van het jaar 13 – of de 15de oktober 1804. Hij was de zoon van Ludovicus Guillemus en Amia Josephina Vandenameele.

Hij as een eerste keer getrouwd met Sophia Constantia Noppe.

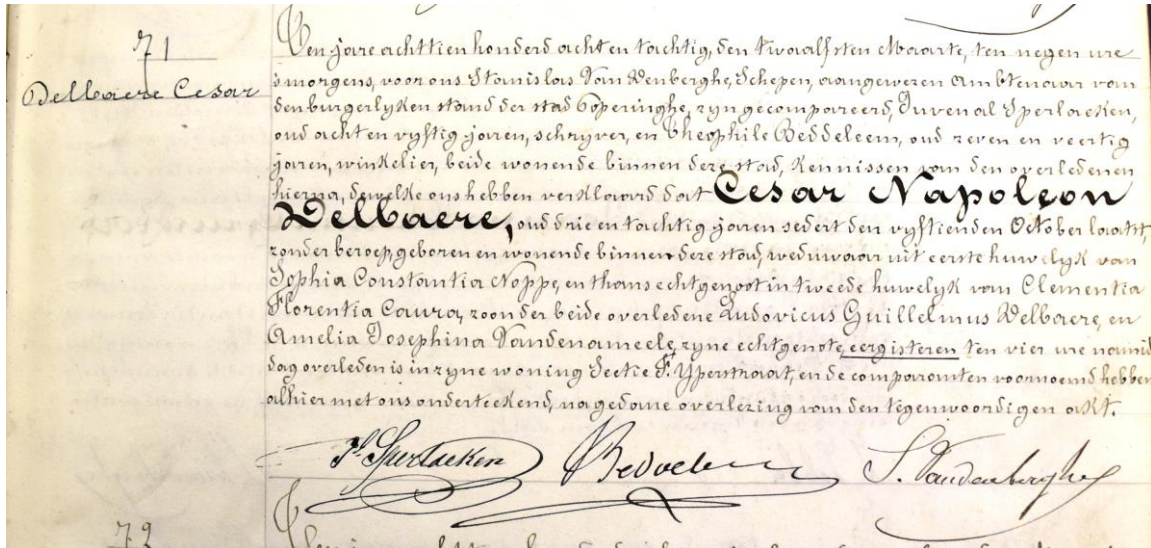
Zij heette voluit Clementia Florentia Caura en was 33 jaar oud. Ze was geboren op de 13de maart 1839 en was de dochter van Ludovicus Josephus Caura en Amelia Francisca Deroo.

Eigenaardig is de volgende paragraaf in de akte: ... dat niet tegenstaande de verschillende spelling van familienaem Caura en Caura in de komparantes overgelegde stukken – dat er echter overwezentlykheid van persoon bestaet ter ander – wat zoveel moet betekenen dat het om dezelfde persoon gaat. Het huwelijk werd volstrekt

zonder voorafgaand notariscontract.

Het verschil in leeftijd tussen het bruidspaar – en het feit dat het hier om een kerk- en altaarmeester gaat – is natuurlijk de uitleg waarom dit huwelijk bij de bevolking zo 'n weerklink vond en leidde tot die scharminkel of schominkel!

Cexar Napoleon leefde nog 6 jaar en werd 83 jaar oud en stierf op de 10de maart 1888.

14 april 1872 - Vuile liedjes ? – De Toekomst

Vader, lief mij de benedictie te geven In den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geest, amen., ik biecht mij voor F-God almachtig, enz....

Eerwaardige vader, ik beschuldig mij dat ik zeven maal, meer of min, gelogen heb.

Eerwaardige vader, ik beschuldig mij dat ik negen maal, meer of min, verstrooid geweest heb in de misse van oblatie.

Eerwaardige vader, ik beschuldig mij dat ik wel veertien keers, meer of min, gezegd heb: vervloekt, waarachtig Gods, sakerlooten.

Eerwaardige vader, ik beschuldig mij dat ik onkuische gedachten gehand heb...

- Ja, Marie, zijt gij ook eene van de onzuivere vrouwpersonen die te Poperinghe zoo veel op hunne rekening doen klappen? Hebt gij misschien ook van die vuile liedjes gelezen of gezongen waarvan Poperinghe volgestrooid is?
- Eerwaardige vader, ik beschuldig mij van ja.
- Hoeveel hebt gij er wel uitgedeeld?
- Eerwaardige vader, ik zou het niet kunnen zeggen.
- Hoe wilt gij dat ik uwe doodzonden vergeve, als bij mij het getal er van niet kunt zeggen? Ik kan u geene absolutie geven.

En raf, het derugje vlog toe voor Maries' neus.

Wat er juist aan de hand was, met die 'vuile liedjes' te Poperinghe blijft echter onduidelijk. Het valt wel op dat in de katholieke krant het 'Nieuwsblad van Yperen en van het

Arrondissement' van de 20ste april 1872, juist een artikel verschijnt met als titel: De zang by

De zang by het volk.

het volk.

In onzen tyd wordt er veel geschreven en gesproken ter ontvoogding en verbetering der werkende klas, menig schryver heeft er een boeiend artikel voor geschreven, menig dichter een een veelbehelzend vers aen toegewyd. Doch, nietegenstaende deze sterke middelen, nietegenstaende menig volksvriend zyne zedelyke en stoffelyke diensten ten bealnge van het volk heeft geg-und, nog blyft er veel te doen, nog is de fakkel der wetenschap niet doorgedrongen tot in de volkryksten wyk der samenleving, tot in den lagen stand.

Ik zal hier enkel trachten eene korte verhandeling te geven over den toestand der muziek, namentlyk den Zang by het Volk en tevens pogen het nut aen te wyzen dat deze edele kunst by hetzelfde zoude bybrengen indien zy aen de volksvrienden op eene gemakkelijke wys onderwezen wierde.

De bewegingen en de driften van den mensch, zegt de geleerde fransche schryver abbé Batteux, zyn byna altyd vereenigd en gemengd, dus moeten sy altyd in de muziek, die de spiegel der menschelyke driften is, vereenigd voorkomen.

Wanneer een kunstenaar een stuk schryft over eene volksbeweging of eene heldendaed, dan moet hy met den zelfden gloejenden drift bezielde zyn waarmede zyne onderwerpen bezielde waren; zoo is het ook wanneer iemand een stuk voordraegt hy moet verculd zyn van de werking die hy voordraegt.

Maer wie van ons hoorde er ooit, uit den mond van een kind des volks, hetzy op straet of in kroeg, hetzy op feesten of op bruiloften, een liedjen zingen waer de muziek niet al kunstig, toch zuiver weergegeven werd, waer de zanger bezielde was van het geen hy zong, en zynen blakenden geestdrift, door de uitdrukking der muziektönen, op zyne toehoorders kon doen overgaen?...

Waer de woorden iets echt voorstelden van onze vaderlandsche gebruiken en geenszins zedeloos waren?...

Neen, zulke zangen zyn door het volk nog niet gekend; neen, de vaderlandsche gezangen van Billiet en Van Duyse, de zielroerende liederen van Theodoor Van Ryswyck en De Laet, en van zoo veel andere vlaemsche kunstenaers zyn tot hen nog niet doorgedrongen en worden van hen nog niet begrepen.

Het zyn, in de dropen, nog de lange en zoutelooze liedjes van 20 tot 30 koepletten door onbekende nulliteiten van de ntyd van Jozef II of Maria Theresia voortgebracht, ofwel eene overdrevene en eindelooze loftuiting op Napoleon, den overweldiger en verdrukker van Vlaenderen en deszelfs tael.

In de steden is het eene jammerlyke nabootsing van die zedelooze romancen en chansonnetten, van het zuiden hier overgewaaid, die op eene ellendige wyze uitgerkaemd worden.

En niet zelden gebeurt het dat de fransche nationale liederen, op eene onbermhertige wyze, in de straeten onzer steden en dorpen, door de modder gesleurd worden.

Waerlyk, de schone vaderlandsche muziek is nog weinig bekend by het volk – en de zangkunde is by den lagen stand nog in den nacht der onwetendheid gedompeld....

Aen wie is de schuld?...

Maer beschuldigen wy niemand, trachten wy liever naer middelen uit te zien om dit euvel te verbeteren, en de vlaemsche muziek by het volk aen te moedigen.

Vooreerst rigt ik my tot de onderwyzers; tot die mannen die belast zyn de kneedbare jeugd der volksklas tot goede en deugdzame burgers te vormen.

Ware het niet mogelyk de leerende jeugd met onze vlaemsche liederen bekend te maken?

Ware het niet mogelyk, wanneer een kind de eerste beginselen der muziek kent, in plaets van de koude en tallooze solfègelessen, hem de schoone en gevoelige liederen door Willems, Snellaert en zoo veel andere aenmoedigers der vlaemsche muziek uitgegeven, voor te leggen en aen te leeren?

Dan misschien zou de muziekles, voor de leerlingen doorgaens zoo lastig, zoo verdrietig, eene uitspanningsuer genoemd worden: omdat de jonge

Theodoor van Ryswyck

breinen de nationale gezangen van vlaenderen zouden leeren kennen, omdat zy de heerlyke en roemryke daden onzer historische helden, door de schoonste kunst die er bestaet, door de zangkunst, vry en overal zouden kunnen doen galmen!

En zoude het niet nuttig zyn ?

Zekerlyk, het zaed in die jonge herten geworpen zoude allengskens ontkiemen en vruchten dragen in hunne rypere jaren, dan zouden zy de zangen hunner kindschheid zich herinneren, en vry en helder zoude ze men hooren dreunen en op straet, en in kroeg en op feesten en in bruiloften.

En dan, dan ware er weer eene groote stap gedaen op het gebied der vaderlandsche kunsten

E... D....

We halen eerst twee kleine gedichtjes van TheoDoor Van Rijswijck aan:

- « God weet hoe menig Vlaming er
- « Op 't rasphuis zit te spinnen,
- « Die niets van zijn proces verstond !
- « Zoo 'n vrijheid zal op Belgie's grond
- « Nooit rijpe vruchten winnen.

- Voor Vlaandrens gouden kusten.
- Klinke aller lofgeschal ;
- Daar waar ons vaadren rusten,
- En 't nakroost wonen zal :
- Waar moeder óns eens baarde
- En opleide aan haar hand;
- o Dierbaarst land der aarde,
- O Vlaanderland !

• • • • •
 • • • • •

- Befaamd voor duizend jaren,
- De heele weerd rond,
- Om uwe vrome scharen,
- En vruchtbren akkergrond.
- Geen nabuur evenaarde,
- In kunstmin en verstand,
- Het soemrijkst land der aarde,
- Ons Vlaanderland !

En we halen hier zijn lied 'De Vagebonden' aan

DE VAGEBONDEN.

Herinnert ge u die zegerijke dagen,
Toen Vlaanderland in eer en aanzien stond?
Toen de ambachtsman geen bedelzak moest dragen
En iedereen bestaan en nooddrift vond?
Herinnert gij u nog die zaalge stonden,
En blaakt uw borst in toorn en weêrwraak niet?
O zegt het luid rampzaalge vagebonden,
Het geve uw hert verpoozing in 't verdriet.

Herinnert ge u, voor dat de vreemdelingen
Zich plaatsten aan het hooge staatsbewind,
Hoe vreedzaam elk in huiselijke kringen,
Het eerlijk brood bezorgde aan vrouw en kind?
Hoe vrolijk men op onzer vaadren gronden
Het leven sleet bij gullen kout en lied?
O zegt het luid rampzaalge vagebonden
Het geve uw hert verpoozing in 't verdriet.

Herinnert ge u hoe hier de vrijheid bloeide;
Herhaalt het weêr hoe thans de handel kwijnt,
Hoe men ons recht en nijverheid besnoeide,
Hoe 't volksbestaan allengs geheel verdwijnt;
En hoe de Waal van stad tot stad gezonden
In vreemde spraak ons omdrijft en gebiedt;
O! zegt het luid rampzaalge vagebonden
Het geve uw hert verpoozing in 't verdriet.

Zoo zong een troep half naakte bedelaren
Met knods en mes verscholen in het loof.
Daar schoot de maan haar glansen door de blaren,
Zij trokken op beraden tot den roof.

Wat of zij al door honger eens bestonden,
o Reken, Heer, hun deze feiten niet!
Mijn herte bloedt om 't lot dier vagebonden
En 't Vaderland deel mede in hun verdriet.

Gevloekt, gevloekt, tot in de nageslachten,
Wie ooit gedwee voor 's vreemdlings wenken buigt.
Uit zucht naar goud zich zelve kan verachten,
En mede 't bloed uit 's landaarts adren zuigt.
Hij zij gehaat, gevloekt door duizend monden,
Zijn lijk rust op der vaadren erfgrond niet;
Herhaalt dien vloek rampzaalge vagebonden
En geeft uw hert verpoozing in 't verdriet.

Het zou nog lang duren vooraleer er een Vlaams zelfbewustzijn zou groeien. Maar terug naar het verhaal van het jong meisje in de biechtstoel. Op de 21ste april komt er immers in 'De Toekomst' een vervolg:

Mijnheer de uitgever der Toekomst,
In uwe Mengelingen van zondag laatst
herhaalt gij de paaschbiechte van een
jong meisje van Poperinghe,
waarschijnlijk om te toonen hoe
moeilijk de kapellaans hier zijn in het
vereven van sommige zonden.

*De prachtige eeuwenoude biechtstoel in
de Sint Bertinuskerk waar de
beschermengelen de zondaars
gadeslaan.*

Inderdaad, deze moeilijkheid is
bemerkenswaardig.
Mietje had zich maar van eenige
dagelijksche zonden te beschuldigen;
maar ongelukkig bij die prulletjes
kwam nog een laatste misdrijf welk de
biechtvader oordeelde eene doodzonde te
zijn, en Mietje kreeg het vensterken.
Het meisje had de onvoorzichtigheid
gehad van de Poperingshe Romance en
het liedje van een Bijtende Grenadier
gevangen in de trape te zingen, zonder
de uitgestrektheid te kennen van het
kwaad dat zij bedreef.

Dit is het eenig geval niet van dien aard, want meer dan vijftig biechtelingen hebben voor dit
feit van hetzelfde laken een broek gekregen.

We zijn niet genoeg geleerd in de theologie om te onderscheiden of het zingen van eene
gebeurtenis die door iedereen gekend is, eene doodzonde of eene dagelijksche zonde is, en of
de plichtige hiervoor de hel of maar het vagevuur verdient.

Mar hetgeen ons zou doen twifelen aan de beslissing van onze poperingsche theologanten, 't
is dat hunne strengheid maar is toegepast geweest aan de werklieden en de dienstboden van
beide geslachten die gekend waren hunnen dagloon te winnen bij de liberalen.

Al die biechtkinders ondervraagd geweest zijnde of zij aan de verspreiding der voormelde
liedjes geholpen hadden, kregen op het antwoord van ja, aanstonds het deurtje voor hunnen
neus, terwijl al hunne andere zonden bijna aan de aandacht van den biechtvader ontsnapt
hadden. Het is moeilijk om te begrijpen waarom de eene doodzonde meer strengheid verdient
dan de andere en waarom men juist maar de 'absolutieweigerde voor het zingen of het
uitdelen dier liedjes.'

Wij kennen eenen penitent die, volgens zijne bekentenis, zes doodzonden te biechten had, en
die, omdat hij zich met de liedjes niet bemoeid had, gemakkelijk de absolutie bekomen heeft.
Maar wij moeten er bij voegen dat die boeteling in alle kiezingen gewoonlijk stemt met de
katholijken;

Dit doet ons vermoeden dat de politiek niet vreemd is geweest aan den maatregel genomen door onze geestelijkheid tegen de zangers en zangeressen in kwestie, en wij meenen te mogen gelooven dat, indien dusdanige romancen gezongen geweest waren op de rekening van eenen liberaal die met de Batteuse zou gedosschen hebben, men niet de minste moeite zou gehad hebben om van dit gezang vergiffenis te bekomen.

'T Geen die meening nog komt bevestigen, 't is dat men op den predikstoel niet een woord geript heeft van de katholieke zonde die tot het maken dier liedjes aanleiding gegeven heeft, en dat men al de bliksems der Kerk behouden heeft voor de liberale uitjouwingen die er het gevolg van zijn geweest.

Deze onrechtveerdige handelwijze is een klaar bewijs dat de geestelijkheid van meer tot meer de religie ten dienste stelt van hare politieke wraakneming over de liberale opinie die zoo lang ons land in vrede en voorspoed gehouden heeft.

Indien wij deze onverdraagzaamheid voegen bij de zaak van den procureur des Konings van IJperen, wij kunnen gemakkelijk voorzien tot welke kruipende onderwerping het meesterschap der pastors de belgische bevolking zal geleiden.

X.

Op de 9de november 1872 komt de gemeenteraad samen – met Charles Lebbe – en men stemt ook een nieuwe reglement op het '**muziek van de pompiers**' en dit om duidelijk te zijn in de Vlaamse taal.

Artikel 1 – De maetschappye zal den naem dragen van Muziek van het korps der sapeurs pompiers.

Artikel 2 – De benoeming de leden, welke de Maetschappy moeten besturen, zal door de uitvoerende leden by meerderheid van stemmen gedaen worden.

Artikel 3 – Het bestuer der Maetschappy zal bestaen uit negen leden: de heeren burgmeester ende schepenen der stad, als ook den heer lieutenant der pompiers, officier van muziek, maken van regtwege deel van het bestuer - de vyf andere leden gekozen zoo by voorgaend artikel gezeid is.

Artikel 4 – Het bestuer zal byeengeroepen worden op het verzoek van den officier van het Muziek.

Artikel 5 - Geene beraedslagingen mogen door min dan vyf leden ghenomen zyn, in geval van gelykheid van stemmen, zal de stem van den voorzitter of zyn plaatsvervanger belissend zyn.

De beraedslagingen zullen op een register worden ingeschreven.

Artikel 6 – Het bestuer is belast – 1 – met de verzekering der schatkist. Geene uitgaven zullen aen den tesorier aangerekent worden, tenzy de gene door het bestuer toegestaen – 2° - met de benoeming der bedienaeren der maetschappij – 3 – met het vaststellen van de dagen en uren der algemeene byeenkomsten en repetitien – 4 – met het aanwyzen de muziekfeesten welke de uitvoerende leden zullen moeten bywoonen – 5 – met schriftelyk de leden te verwittigen in geval iets buitengewoon plaets heeft – 6 – met de oneenigheden te bemiddelen die tusschen de leden zouden kunnen ontstaen en 7 – met alle de belangen der maetschappy

Artikel 7 – Indien een der leden klagten te doen heeft in de belangen der maetschappy – hy moet er van kennis geven aen den officier van muziek, die de zaek met het bestuer zal onderzoeken.

Paragraaf 2

Aanveerding van uitvoerende en eerleden

Artikel 8 – De personen die begeiren deel te maken vande maetschappy als uitvoerende lid moeten zich aen een der bestuurders aanbieden, zy moeten eerst door het bestuer en naderhand door de uitvoerende leden aanveerd worden by meerderheid van stemmen.

Artikel 9 – De geene die begeiren deel te maken van de maetschappy als eerlid moeten zich aen een der bestuurders aanbieden en door de uitvoerende leden aanveerd worden met meerderheid der stemmen.

Artikel 10 – De eerleden zullen moeten jaarlyks en vooraf betaelen de somme van zes franken, zy zullen alle repetitien en byzondere feesten der maetschappy mogen bywoonen.

Paragraaf 3

Algemeene byeenkomsten en repetitien

Artikel 11 – Elken dynsdag en elken vrydag – goeden vrydag alleen uitgezonderd – zullen de uitvoerende leden – zonder voorafgaende vermaning – in het lokaal der maetschappy by een komen ten einde zoo afzonderlyk als algemeene reptetities te houden der op studie zynde muziektukken, nogtans zal de muziekmeester indien hy het noodig vindt, na het bestuer geraedpleegd te hebben, de werkende leden op buitengewoone repetitien mogen byeenroepen.

Artikel 12 – Geduerende de zomer begint de repetitie ten 7 uren 's avonds en gedeurende den winter ten 6 uren 's avonds.

Artikel 13 – De uitvoerende leden, die in de repetitien op het eerste appel niet tegenwoordig zyn, vervallen in eene boete van 20 centiemen.

Artikel 14 – Alle uitvoerende leden, zonder onderscheid, welke in twee naeenvolgende repetitien te kort blyven, zonder gegronde redens, ten genoege van het bestuer, te kunnen bybrengen, vervallen, boven de gewoonlyke boete, in eene buutengewoonlyke boete van 10 centiemen – ende de geene die in dry repetitien te kort blyven vervallen in eene boete van vyftig centiemen.

Artikel 15 – Op vastgestelde dagen voor serenaden te geven - in de kerk te spelen – processie by te wonen, buiten wandelingen te doen, of by openbare feesten, op uitnoodiging der plaatselyke overheid te spelen, zullen alle de uitvoerende leden gehouden zyn op gestelde ure en plaets tegenwoordig te zyn en in de muziekpactien deel te nemen op boete van vyftig centimen.

De gevallen van ziekte alleenlyk zyn uitgezonderd.

Artikel 16 – Elk uitvoerend lid zal zich moeten te vinden houden met het instrument in muziekpactie welke hem aangewezen is.

Artikel 17 – Het word de leden uitdrukkelyk verboden – na het geven signael voor de repetitien, en tot het eindigen der zelve, anders dan tot het accordeeren der instrumenten te preludeeren of ander muziek aen te vangen dan die voorgeleid is, 't zy op hun eigen instrument of op dit van een ander.

Artikel 18 – Het is verboden in de repetitien of andere vergaderingen – die de maetschappy aengaen, te vloeken, te zweeren of redens te spreken die tegenstrydig zyn aen de zeden.

Paragraaf IV

Schatkist

Artikel 20 – De tresorier zal alle jaer in het eerste van november de boeten ontvangen. Hij zal als ook, ten dien tyde ten huize van de eerleden hun jaergeld doen ontvangen.

Artikel 21 – De tresorier zal alle jaer, op eene algemeene vergadering, gedeurende de maend january, verslag geven van alle de inkomsten en uitgaven, gedaen geduerende den loop van den voorgaende jaer.

Paragraaf V

Artikel 22 – De uitvoerende leden moeten zich van hunne speeltuigen voorzien, nogtans in byzondere gevallen mag de maetschappy daer aen voorzien.

Artikel 23 – De geene die speeltuigen bezitten van de maetschappy zyn over verantwoordelyk en zy verplichten zich de zelve in goeden staet te houden.

De muziekmeester zal deze alle maenden overzien - in geval van schaede zy zal door den gebruiker van het speeltuig moeten betaeld worden.

Artikel 24 – Op alle repetitien, zullen al de muziekpartien moeten tegenwoordig zyn.

Het uitvoerende lid die voor de eene of andere reden afwezig blyft, is verplicht op eene boete van 10 centiemen, zyn muziekpartien naer de repetitiezaal te zenden.

Artikel 25 – Het is verboden aen de geene der uitvoerende leden die speeltuigen van de maetschappy gebruiken, te spelen in herbergen, ballen, op publieksfeesten, buiten de belangen der maetschappy, of hunne speeltuigen uit te leenen al op boete van vyf franken;

Paragraaf VI

Dienstneming en afscheiding

Artikel 26 – Ider uitvoerend lid verplicht zich aen een dienstneming van vyf jaeren. nogtans om groote gegronde redens kan hy door het bestuer hier van ontslagen worden.

Indien een uitvoerend lid, op het einde zynr dienstneming zyn ontslag begeert te geven, moet hy er van schriftelyk aen de officieren van de Muziek kennis van geven en afleveren alles dat aen de maetschappy toebehoort.

Artikel 27 – De maetschappy wordt als bestaende aenzien, zoolang zy met zes uitvoerende leden bestaet

Artikel 28 – in geval van afscheiding vande maetschappy van het krops der sapeurs pompiers, zullen al de instrumenten en andere voorwerpen die door het gemeentebestuer gekocht zyn aen het zelfde moeten wedergegeven worden.

De tesorier zal op zyn register moeten aentekenen alle de voorwerpen die aen het gemeentebestuer toebehooren.

Artikel 29 – In geval van overlyden van een uitvoerend lid – het zal met muziek begraven zyn en alle de uitvoerende leden zyn verplicht tegenwoordig te zyn op boete van twee franken.

Artikel 30 – Het reglement en andere voorwerpen de maetschappy toebehoorende, zullen aen den officier van muziek toevertrouwt worden.

Artikel 31 – Alle gevallen, in het reglement niet voorzien – zullen door het bestuer beslist worden.

Een afschrift van dit reglement zal berustende blyven in het gemeentesekretariaat.

Poperinghe, den derden november 1872

Geteekend – A. Van Renynghe